

Voruta

... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai,
bet pasitraukė į pili, vardu Voruta...

Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Nr. 15 (633)

2007 m. rugpjūčio 4 d.

Lietuvos istorijos laikraštis

ISSN 1392-0677

Kaina 1 Lt

Š iame numeryje

4,5 Zigmas
RAMANAUSKAS
apie Vasilijų Šukšinę

6 Valentas
ŠIAUDINIS
GERVĖČIŲ KRAŠTO
LIETUVIAI – JIE MOKĖSI
LIETUVIŲ KALBOS

8 Angelė
PABRICAITĖ
Šiaulių vyskupija
paminėjo 10-metį

PRENUMERUOKITE !!!
2007 METAMS

1 mėn.	–	2.90 Lt
3 mėn.	–	8.70 Lt
5 mėn.	–	14.50 Lt

Indeksas 0135

„Vorutą“ galima
prenumeruoti internete

Prezidentas apžiūrėjo Trakų bažnyčioje atrastus XV a. freskų fragmentus

Pirmadienis, liepos 23 d. (Vilnius). Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus restauruojamoje Trakų Švenčiausios Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčioje apžiūrėjo atidengtus XV a. bizantiškos tapybos freskas fragmentus.

„Šis Bažnyčiai priklausantis meno kūrinys yra labai svarbus visai Lietuvos visuomenei, todėl turi būti atkuriamas pagal atskirą programą, kad įprastinės biurokratinės procedūros netrukdytų restauratorių darbo“, – sakė valstybės vadovas.

Prezidentas V. Adamkus atidengtas freskas apžiūrėjo kartu su Vilniaus arkivyskupu metropolitu kardinolu Audriu Juozu Bačkiu, išklaušė restauratorių pateiktą informaciją apie numatomus tolesnius tyrinėjimus, restauravimo ir bažnyčios remonto darbus. Restauratorių teigimu, atidengtos freskos plotas dešimt kartų viršija to paties laikotarpio freskas, rastas Vilniaus Katedros požemiuose, plotą.

Šalies vadovo nuomone, šio meno kūrinio restauravimui reikia skirti ypatingą dėmesį, nes jo išsaugojimas bus didelė dovana ateities kartoms.

Prezidento spaudos tarnyba

Nuo redakcijos. „Trakų žemės“ laikraštyje š.m. birželio 9 dieną Nr.

LR Prezidentui Valdui Adamkui pasakoja dr. Giedrė Mickūnaitė (kairėje), kokią vietą užima atrastos freskos Lietuvos kultūros istorijoje

23(450) paskelbtas pokalbis su Lietuvos dailės akademijos dailės istorijos ir teorijos katedros vedėja dr.doc. Giedre MICKŪNAITE ir dailės istorike Rūta VITKAUSKIENE „Lietuva praturtėjo vi-

duramžių dailės kūriniiais: Trakuose atidengiamos XV amžiaus freskos“, kuria-
me yra išdėstytos visos freskų atradi-
mo, restauravimo ir saugojimo sąlygos.
Juozo Vercinkevičiaus nuotr.

Vajasiškio parapijos šimtmetis

Petras IVANOVAS, Zarasai

Panevėžio vyskupijos vyskupas Jonas Kauneckas noriai bendravo su tikinčiais

Tekstą skaitykite 5 p.

Grafas Joseph Tyszkewicz tikisi atgauti Užutrakio dvarą...

Garsios grafų Tiškevičių giminės palikuonis J.Tyszkewicz siekia atgauti jo tėvui Zdislovui Tiškevičiui iki neteisėto nusavinimo nuosavybės teise priklausiusį turtą – dalį buvusio Užutrakio dvaro pastatų, kurie dabar yra LR Kultūros ministerijos žinioje. Vilniaus apygardos teismo 2006 m. sausio 24 d. sprendimu nuosavybės teisių atkūrimo tikslu nustatytas juridinę reikšmę turintis faktas, kad iki neteisėto nusavinimo Zdislovas (Zdislav) Tyškevič nuosavybės teise valdė 15/49 savo ir 1/28 dalį iš savo motinos Jadvygos Tyszkiewicz paveldėto nekilnojamojo turto, esančio Trakų rajone, Trakų seniūnijoje, Užutrakio ir Būdų kaimuose - buvus Užutrakio (Zatročė) dvaras. Šį turtą sudaro 434 ha žemės ir 320 ha vandenų bei dvaro pastatai, iš kurių, be pagrindinio rūmų pastato, šiai dienai yra išlikę dar devyni.

LR Kultūros ministro 2007 m. gegužės 22 d. įsakymo sprendimu J.Tyszkewicz yra atkurtos nuosavybės teisės į aukščiausias

Grafas Joseph Tyszkewicz Trakuose 2006 m. spalio mėn. 4 d.

Nukelta į 12 p.

Ar Kristijonas Donelaitis skaitė savo „Metus“ parapijiečiams?

Birutė ŽEMATAITYTĖ, Vilnius

Tęsinys. Pradžią Nr. 14

Kartais pateikiama įvairių buitinių ūkiinių patarimų (kaip išvengti gaisrų, kaip sudoroti skerdieną), moralinių-pedagoginių pamokymų, kai kada išplėstų į pasakėtinio tipo digresijas, pavyzdžiui, paukščių sąskrydžio epizodas „Pavasario linksmybėse“, pagaliau konfesinių moralizavimų, išreiškiančių K. Donelaičio kunigo poziciją „kožnas tur, kaip dievs jam skyręs yr“, pasikakint“ (ŽR, 138).

Poemoje K. Donelaitis Selmo lūpomis barasi, kad parapijiečiai per trumpai išbūna pamaldose; jiems labiau rūpi nubėgti gerti į karčemą ir nepadoriai kalbėtis: „Į bažnyčią vos išgirst ką kyšteria galvas, / O paskui tuo žaist ir šokt į karčiamą bėga.“ (RG, 109). Tai tikra kunigo pozicija.

Kunigo balsas kūrinyje sietinas ne tik su autoriaus, ne tik su pasakotojo balsu. Sakytojo balsas – retorinė instancija. Ne tik autoriaus / pasakotojo didaktiškas balsas yra girdimas poemoje, bet ir „viežlybų būrų trumpi bei taiklūs pamokymai. Dominuoja sušukimai, girdimi gilūs, pamaldūs atodūsiai.

Pasak D. Petkūno, „Pavasario linksmybėse“ K. Donelaitis ragina žmogų būti kantrėsnį, patikėti visus savo rūpesčius Dievui. Tai jis aiškina pateikdamas pavyzdžių iš paukščių gyvenimo: vaizdingai pasakoja, kaip paukščiai parskridę randa šaltą pavasarį ir stokodami grūdo „gnyba žolelę“, tačiau išlieka gyvi, nes Dangiškas Tėvas jais pasirūpina.

„Metuose“ gausu eschatologinių pranašysčių. Kalbama apie pasaulio pabaigą ir artėjantį Dievo teismą. Selmas rūščiai priemen, kad tik Visagalis lemia kiekvieno blogo žmogaus likimą ir ypač ponai privalo teisingai atlikti savo luomo pareigas, nes jiems galia duota vykdyti teisingumą, prieš kurį jie dažnai nusikalsta. Tam turi galią ir valią tik pats Dievas: „Dievs ant sosto prakilnaus tau paliepė sėstis / Ir piktus koravot bei baust tau įdavė šoble; / Bet teisiuosius kirst ir durt tau nedavė valią. [...] Tič tik, ik sūdžia šio svieto tau pasirodys / Ir ponus taip, kaip ir mus, sūdop suvadinęs, / Algą kiekvienam, kaip pelnęs yr, sudavys.“ (ŽR, 138-139). Pamaldžiai būrams taria Selmas, norėdamas priminti, kad Aukščiausias visur tave mato ir nėra galiybės išvengti Jo teismo. Pagrindinė „Metų“ idėja yra teocentrinė: Viešpats paleido žmogų į pasaulį, paskyrė vietą bei darbą,

„Voruta“ parduodama

K110	Vilnius, Geležinkelio 16
K145	Vilnius, Konstitucijos 12
K190	Vilnius, Gedimino 7
K200	Vilnius, Gedimino 13
K26	Vilnius, Sodų 22
K44	Vilnius, J.Lelevelio 2
K45	Vilnius, Gedimino 19
K48	Vilnius, Gedimino 2
K5	Vilnius, Sodų 22
K6	Vilnius, Gedimino 44
K7	Vilnius, Gedimino 31
K78	Trakai, Vytauto 90
K8	Vilnius, Gynėjų 1
K85	Trakai, Vytauto 37
K9	Grigiškės Kovo 11-osios 25a
K91	Vilnius, Geležinkelio 4
K369	Klaipėda, Taikos per.101
K236	Kaunas, Laisvės al./Ožėskienės g.

juo rūpinasi ir neapleidžia, tačiau taip pat ir reikalauja sąžiningai atlikti pareigas, doriai gyventi; „už nuopelnus ir nedorybes po mirties bus atsiilyginta (Naujokaitis, 2001, 235). Anot D. Petkūno, Selmo žodžiai paretmi evangelija pagal Matą: „Juk Žmogaus Sūnus ateis savo Tėvo šlovėje su savo angelais, ir tuomet jis atlygins kiekvienam pagal jo darbus“ (Mt. 16, 27).

Pagal K. Donelaitį, lietuvininkui yra didelė gėda būti bedieviu; jis daro gėdą visai Lietuvai. Jis grasina pasaulio pabaigos ženkais, jei žmonės visai nustos tikėti į Dievą: „Taip ant svieto jau, kaip mums šventas praneša raštas, / Vis pulkelis miels viernųjų buvo mažesnis, / Kaip ans durnas pulks ne labųjų irgi bedievių / kad prieš svieto pabaigą bus toks sumišimas, / Kad baisybės pekliškos visur išsiplatins“ (RG, 112). Autorius netikinčius pietistiškai gėdina ir gąsdina amžinu pražuvimu – „pekla“: „Ak jūs, neprietėliai! [...] Ar nesibijotės, kad jus pekla prasivėrus, / Taip šventas dienas atšvenčiant, tuo pražudytų? / O nesigėdite tarp krikščionių dar pasirodyt“ (RG, 110). Čia, pagal D. Petkūną, autorius remiasi 24-uju evangelijos pagal Matą skyriumi: „Tauta sukilis prieš tautą ir karalystė prieš karalystę. [...] Tačiau visa tai tik kentėjimų pradžia. Paskui jus atiduos kankinti ir žudyti. Jūs būsite dėl manęs visų tautų nekenčiami. [...] Atsiras daug netikrų pranašų, kurie daugelį suvedžios. Kadangi įsigalės neteisybė, daugelio meilė atšals. O kas ištvers iki galo, bus išgelbėtas. Ir bus paskelbta ši karalystės Evangelija visame pasaulyje paliudyti visoms tautoms. Ir tada ateis galas“ (Mt. 24, 7 – 14).

Už tai, kad ir šiemet gyvi bei sveiki būrai sulaukė šiltų dienų, turi dėkoti Visagaliui: „kaip visai niekings mūsų sveikalas amžio. / Mes silpni daiktai, kaip šventas mums praneša Dovyds, / Nei žolelės ant laukų, dar augdami, žydin. [...] Taig matai, kaip žmogiškas trumpintelis amžis / Žydinčioms ir krintančioms prilįgsta žolelėms“ (VD, 43-45). Taip pamokslauja dorasis Lauras, sakydamas, kad žmonių gyvenimas kaip trapios trumpaamžės žolelės. Čia, pasak D. Petkūno, autorius remiasi 90-ąja ir 103-ąja psalmėmis: „Tu užbaigi žmonių gyvenimą miegu; jie lyg žolė, kuri auštant išdygsta, rytą sužaliuoja ir žydi, o vakare nuvysta ir nudžiūsta“ (Ps. 90, 5); „Žmogaus dienos panašios į žolę, jis žydi kaip laukų gėlė: vos paliečia ją vėjas, jos jau nebėra, ji išnyksta, nepalikdama žymės“ (Ps. 103,15 – 16).

Didžiausio būrų autoriteto dievotojo Selmo oracijose dažniausiai iškyla mintys apie žemiškojo gyvenimo pabaigą, pranašaujamą Naujajame Testamente. Tačiau poetas niekur nebando atkurti Biblijos scenų, kuriomis siektų pašiurpinti skaitytojus. Tačiau Dievas gerai žino visus atsakymus ir seniai yra sumanęs, kaip gyvens kiekvienas gimęs žmogus; kokius džiaugsmus bei vargus patirs ir kiek jam dar bus skirta žemėje triūsti: „O tu, miels dieve! tu, dangiškas geradėji! / Tu pirm amžių, kaip mes dar dūmot negalėjom, / Jau išmislijai, kaip kartą mes prasidėsim / Ir ko mums reikės, kad šviesą šią pamatysim. [...] / Ir sudavadijai kiekvieną reikalą mūsų. / Tu dienas verksmų bei džiaugsmų mūsų paskyre / Irgi nulėmei jau kožnam ilgumą dienelių (ŽR, 144-145). Taip pamokslauja Selmas, kaip koks sakytojas surinkime, parodydamas žmonių menkumą prieš Dievo galybę. D. Petkūno teigimu, kreipinys „O tu, miels Dieve, tu dangiškas geradėji!“ skamba lyg malda, lyg padėkos giesmė. Šventajame Rašte apie tai kalba 139-oji psalmė: „Juk tu sukūrei mano širdį, numezgei mane motinos iščiose. Šloviniu tave, nes esu nuostabiai padarytas. Tavo visi darbai nuostabūs, – aš tai gerai žinau. Mano išvaizda tau buvo žinoma, kai buvau slapta kuriamas, rūpestingai sudėtas žemės gelmėse; tavo akys matė mane dar negimusį. Į tavo knygą buvo

įrašytos visos man skirtos dienos, kai nė viena jų dar nebuvo prasidėjusi“ (Ps. 139, 13 – 16).

Kūrinyje pripažįstamas ne tik žmonių menkumas, bet ir didelis „glūpumas“ žemėje. Jie nieko neišmano ir nežino, ką Dievas jau yra sumanęs, bet turi pasitikėti ir nuolatos prašyti Jo malonės ir paramos: „Mes, glūpi daiktai, n'įšmanom tavo davada; / Ir tavo mislys neigi bedugnai mums pasirodo“ (ŽR, 146-147). Į egzistencinius klausimus atsakymą gali duoti tik Dievas. Čia pateikti Dievo žodžiai yra iš pranašo Izaijo knygos: „Juk mano mintys ne jūsų mintys [...] Kaip aukštas dangus viršum žemės, taip mano keliai viršija jūsų kelius / ir mano mintys jūsų mintis“ (Iz. 55, 8 – 9) (Petkūnas, 1998, 129).

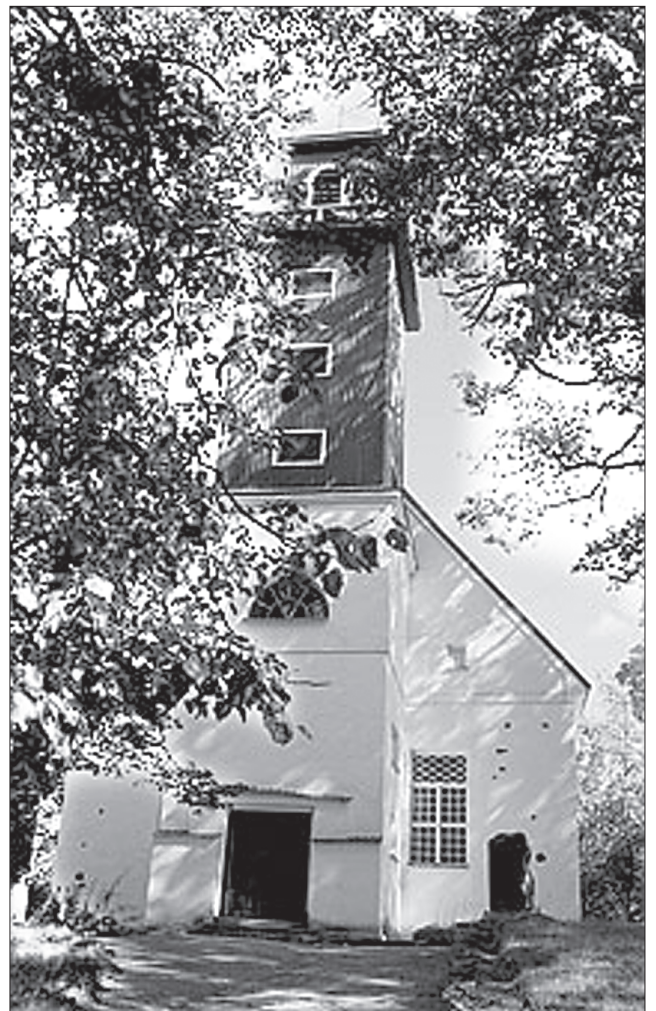
Pacitavęs psalmes, jis grįžta prie Kristaus Kalno pamokslų, prie jau analizuotos temos apie žemiškus rūpesčius. Šiose mintyse pastebime prieštaravimų. Anot D. Petkūno, Kristus Mato evangelijoje sako: „Nesirūpinkite rytdiena, nes rytojus pats pasirūpins savimi“ (Mt. 6, 34). Autorius staiga praneša, kad žmogus žemėje turi nuolat kažkuo rūpintis: „Dar ir pievoms reiks ir dirvoms ką pasakyti. / Vaikai, skubinkitės, ant vakars jau prisiartin; / O rytoj reikės pamaži dalgius pasiprovyt. / Ar negirdit, kaip šienaut jau putpela šaukia / Ir, kas žiemai reiks, sukraut į kupetą liepia?“ (VD, 54). Tačiau kitose eilutėse jis sugrįžta prie pirminės teksto prasmės ir pripažįsta, „Kad žegnojanti rankelė tavo negelbės. / Tu mus išlaikei per visą prašokusį metą, / Tu dar ir toliaus mus išlaikyti galėsi. / vislab bus niekai, ką veiksim argi pradėsim, / kad žegnojanti rankelė tavo negelbės“ (P. 261).

Žvelgdamas į rytojaus dieną jis meldžiasi: „Taigi, tėtuti, toliaus už kožną reikalą mūsų / Rūpink tėviškai, kad vėl jau vasara rasis / Ir mes vėlei ant laukų triušinėdami vargsim“ (ŽR, 146-147). Tai yra tik trumpi proginiai pamokymai, bet ne pamokslai. Anot K. Donelaičio, būrai turi dėkoti Dievui už suteiktas dovanas. Stengtis dirbti ir neprieikštauti: „Bet jau taip kožnam dievs vietą mandagiai taikė“ (RG, 95), „Tu, žmogau niekings! Mokinkis čia pasikakint / Ir pasisotindams gardžiaus, n' užmiršk savo dievą“ (PL, 12).

Poemoje ponų bedieviškumas priešinamas būrų dievobaimingumui. Smerkiami ponai, kaip visai pamiršę Dievą, nė negalį persižegnoti, valgydami puikų patiekalą. Ryškinamas kontrastas: būras neužmiršta padėkoti Aukščiausiajam ir už prastą virslą „Jūs, išputėliai pilvoti, jūs gi, bedieviai! / Ar jau gėda jums šventai rankas susiimti / Ir aukštyn pažiūrėt, kad riebius imate kąsnius? [...] Dievo bei dangaus visai paminėt paliovėt“ (RG, 89). Šie pavyzdžiai, anot D. Petkūno, padeda susidaryti objektyvų vaizdą apie jo pamokslų kalbą.

Žinodami, jog K. Donelaitis turėjo poetinį talentą, galima nuspėti, kad pagautas įkvėpimo svarbesnes savo pamokslų dalis galėjo sueiliuoti. Tuo metu buvo įprasta į pamokslų tekstą įterpti giesmių posmų. D. Petkūnas rašo: „galimas dalykas, kad vietoj jų kunigas pateikdavo hegزامetru paties eiliuotą tekstą. Manytume, kad poetinį talentą jis galėjo panaudoti savo pamoksluose“.

Taigi, kaip matoma, sunku pasakyti, bet man atrodo, kad poetas vargu, ar skaitydamo savo „Metus“ būrams iš sakyklos, nes

Tolminkiemio bažnyčia

parapijiečiai buvo mažo išsilavinimo, o kūriny dar ir hegزامetru parašytas. Kažin, ar jiems tai buvo įdomu, ir vargu, ar tiko kunigui tokias eiles skaityti iš sakyklos paprastiems žmonėms. Apie tai nėra nė mažiausios užuominos nei paties K. Donelaičio pastabose arba išlikusiuose laiškuose, nei amžininkų, net jį artimai pažinojusių, prisiminimuose.

D. Petkūnas abejoja ir teigia, kad „pietistinių pakraipų kunigai laikėsi nuostatos, kad iš sakyklos turi būti skelbiamas tik Dievo žodis. Istoriniai šaltiniai – metrikų knygų, laiškai – rodo, kad K. Donelaitis buvo būtent toks kunigas“ (Petkūnas, 1998, 132).

Antra vertus, poemoje yra epizodų, kurių netinka sakyti per pamokslą. Kam bažnyčioje pasakoti apie kasdieninius rūpesčius: mėšlo vežimą, vestuvių balių, valgių gaminimą? Nors čia pateikiama vertingų pamokymų, vis dėlto tai neturi nieko bendro su Dievo žodžiu.

Tad labai abejotina, kad poema „Metai“ galėjo būti skaitoma iš sakyklos bažnyčioje.

Pabaiga

- Šaltiniai**
PL, VD, RG, ŽR, 1956: Donelaitis Kristijonas, „Metai“, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1956, 159 p.
- Literatūros sąrašas**
1. Biržiška, Mykolas, 1990: „Metų“ visuomenės ir literatūros reikšmė“, „Kristijonas Donelaitis literatūros moksle ir kritikoje“, Vilnius: Vaga, 1990, 112-116.
 2. Brazaitis, Juozas, 1964: „Donelaitis praityje ir dabartyje“, „Aidai“ 3, 1964, 124-132.
 3. Brazaitis, Juozas, 2001: „Kristijono Donelaičio pėdomis“, „Egzodo Donelaitis: lietuvių išeivių tekstai apie Kristijoną Donelaitį“, Vilnius: Aidai, 2001, 111-126.
 4. Čiočytė, Dalia, 1999: „Biblija lietuvių literatūroje. Santykio variantai: imitacija, transformacija, deformacija“, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1999 (serija „Naujosios literatūros studijos“).
 5. Donelaitis, Kristijonas, 1965: „Kristijonas Donelaitis. Pranešimai. Straipsniai. Archyvinė medžiaga“, vyr. red. K. Korsakas, Vilnius: Vaga, 1965 (serija „Literatūra ir kalba“).
 6. Yla, Stasys, 1973: Kristijonas Donelaitis. Rašytojo tapatybės beiškant. „Vardai ir veidai mūsų kultūros istorijoje“. Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1973.
 7. Gineitis, Leonas, 1990: „Kristijonas Donelaitis ir jo epocha. Monografija“, Vilnius: Vaga, 1990.
 8. Grinius, Jonas, 1973: „Kristijono Donelaičio sužalotas veidas“, „Veidai ir problemos lietuvių literatūroje“, t. 1. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. Piazza della Pillota, 1973.
 9. Grinius, Jonas, 2001: „Kristijono Donelaičio sužalotas veidas“, „Egzodo Donelaitis: lietuvių išeivių tekstai apie Kristijoną Donelaitį“, Vilnius: Aidai, 2001, 261-302.
 10. Kabelka, Jonas, 1964: „Kristijono Donelaičio raštų leksika“, Vilnius: Mintis, 1964.
 11. Naujokaitis, Pranas, 2001: „Kristijonas Donelaitis (1714-1780)“, „Egzodo Donelaitis: lietuvių išeivių tekstai apie Kristijoną Donelaitį“, Vilnius: Aidai, 2001, 219-259.
 12. Petkūnas, Darius, 1998: „Poema „Metai“ - pamokslų rinkinys?“ // Tiltai, 1998, 2-3. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 127-133.
 13. Radzevičius, Algimantas, 2005: „Klasiko kūrybos slėpiai: Donelaitis ir Renesansas“, Kaunas: Vilniaus universiteto leidykla, 2005.
 14. Tumienė, Elena, 1990: „Kristijono Donelaičio „Metai“, „Kristijonas Donelaitis literatūros moksle ir kritikoje“, Vilnius: Vaga, 1990, 205-216.
 15. Valiukėnaitė, Delija J., 1982: „Donelaičio „Metai“: eilės iš sakyklos“, Metmenys 43, 1982, 3-25.

KGB kovoja prieš buržuazinius nacionalistus

Dr. Juozas ČAPLIKAS, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 14

1944 m. gruodžio mėn. 23 d. Lietuvos geležinkelio KGB tarnybos viršininkas, papulkininkis Salminas informuoja LKP CK apie kadru „šukavimą“, sugalvotą operatyvų kadru atestavimą. Pateiktoje lentelėje nurodoma, kad iš 516 mašinistų neatestavo 106, mašinistų padėjėjų neatestavo net 138, krosniakurių – 80, garvežių šaltkalvių – 885, tekintojų – 112, suvirintojų elektra – 52, kelių darbininkų net 3566. informacijos pabaigoje nurodoma, kad KGB organai per organizuotus tariamos atestacijos koštuvus nepraleido net 8403 įvairių specialybių darbuotojų (LYA, f. 1771, ap. 7, b. 92, 72-74).

Saugumiečiai sudaro su įvairiais įkalčiais ne vieną geležinkelininką. Kai kurių nurodomos ir pavardės. Antai Šiaulių miesto geležinkelio stoties budėtojas Jonas Gurnačias, kaip teigia NKGB tarnyba, lietuvis, nuo 1920 metų dirba transporto sistemoje ryšininku, nuo 1922 m. – raštininku, nuo 1923 m. antrojo atskyrio „pismovoditeliom“, nuo 1924 m. – telegrafistu, nuo 1925 m. – Palemono geležinkelio stoties viršininko padėjėju, nuo 1926 m. – Kauno komercijos skyriaus kanceliarijos darbuotoju, apdovano-tas dviem smetoniniais medaliais, Hitlerinės okupacijos metais Jonas Gurnačias bu-vo kadru skyriaus viršininkas, vokiečiams buvo patikimas žmogus. Nuo 1924 metų pri-klausė Šaulių partijai (taip rašoma pažymo-je), turėjo ginklą (ten pat. 74-75). Minėtame dokumente pateikiami panašūs duomenys ir apie kitus geležinkelininkus.

1945 m. sausio mėn. 5 d. LKP Vilniaus m. Tarybų rajono komiteto biuras išklau-sė Lietuvos geležinkelio vadovybės ataskaitą apie geležinkelininkų kadru komplektavimą bei jų politinį atestavimą. Buvo nurodyta, jog vis dar stinga politinio budrumo parenkant kadrus, kad vis dar labai didelis jų už-terštumas klasiniais priešais. Biuro po-sėdyje dalyvavę saugumo darbuotojai ypač akcentavo, kad tarp geležinkelinin-kų nuolat išaiškinami lietuviškieji na-cionalistai. Yra darbuotojų, kurių arti-mieji yra ištremti kaip klasiniai tarybų valdžios priešai.

Atvykę į Lietuvą saugumiečiai, mili-cininkai, prokurorai, geležinkelininkai turėjo parodyti Maskvai, kad jie veltui laiko neleidžia, aktyviai dirba kovoda-mi su „buržuaziniais nacionalistais“. Jau 1945 m. balandžio mėn. prasidėjo kadru „čistka“. 1945 m. LKP Vilniaus miesto aktyvo pasitarime buvo nurody-ta, jog per 3 mėnesius po LKP CK plenu-mo iš tarnybinio aparato buvo išvyta šimtai tarybų valdžios priešų. Vien iš geležinkelio buvo „iššukuota“ 185 darbuotojai (LYA, f. 3109, ap. 3109-3, b. 11, l). Priimtame nutarime akcentuojamas būtinumas toliau stiprinti revoliucinį budrumą, imtis konkrečių priemonių prieš svetimus elementus, dar labiau stip-rinti budrumą ir gerinti politinį darbą.

1946 m. balandžio mėn. 9-10 dieno-mis vyko pirmoji LKP Tarybų rajono konferencija, kurioje kalbėjęs NKGB

transporto skyriaus viršininkas Salinas ypač akcentavo, jog lietuviškieji „buržu-aziniai nacionalistai“ tebevykdo diver-sijas, žudo vadovaujančiuosius darbuo-tojus. Buvo demaskuotos kelios, - sakė jis, - kenkėjiškos ir labai pavojingos tarybų valdžiai grupės. Visa ši banda – tai rinki-nys iš žandarmerijos, policininkų, buo-žių, vokiškųjų šnipų ir kitų pavojingų ele-mentų“ (LYA, f. 3399, ap. 4, b. 2, 14).

Labai išraiškinga šios konferencijos delegatų sudėtis: rusų – 337, baltarusų – 15, ukrainiečių – 41, žydų – 28, lietuvių – 20, estų, čiuvašių, osetinų – po vieną, lenkų – 2, gruzinų – 2, totorių – 2, armė-nų – 4, mordvinių – 1 (ten pat, 28). Kita-taučiai atvykę iš Maskvos, Leningrado, Gorkio ir kitų Rusijos miestų ir tik 20 lie-tuvių. Taigi sprendžiant bet kurį klausimą viską lėmė atvykėlių dauguma.

1953m. sausio 28 dieną uždaras gele-žinkelio milicijos valdybos pirminės par-tinės organizacijos susirinkimas svarstė budrumo didinimo klausimą. Pranešimą skaitė milicijos papulkininkis Andrejevas. Po pranešimo kalbėjęs Degteriovas nuro-dė, jog dėl budrumo stokos milicijos ser-žantai Girka, Liubikovas ir Kobzevas bu-vo palikę savo postus, tuo pačiu sudarę galimybę priešų veiklai.

Tame pačiame susirinkime kalbėjęs Burmistrovas nurodė, kad į Lietuvą siun-čiami JAV, Anglijos žvalgybos agentai ruošiasi įvairioms diversijoms. Sulindę į pogrindį, priešai viską daro, kad paraly-žuotų taikų kuriamąjį mūsų darbą. Antai Lietuvos geležinkelio stoties saugumo darbuotojas nusižudė, nes iš jo buvo pa-grobtas portfelis su labai slaptais doku-mentais. (LYA, f. 9317, ap. 1, b. I. L. 5).

Pirminių partijų organizacijų doku-mentai kalba apie savivaliavimą, kurių netrukė geležinkelininkų veiksmuose. Antai, kaip nurodoma protokole, Pane-vėžio geležinkelio stotyje pasigėręs TSKP narys Sapiženka su dviem savo bendra-darbiais nutarė padaryti kratą pilietės Karpovienės bute. Žinoma, seržantai Guotis ir Malkevičius nubausti ne tik už padarytą neteisėtą kratą, bet ir už ginklo panaudojimą minėtos akcijos metu. Pro-tokolo pabaigoje (tarsi pasišaipant) sako-ma:„.... jog mūsų laimėjimai tiesiog siutina priešus, todėl visai nenuostabu, jog į mū-sų šalį permetami vis nauji ir nauji šnipai bei diversantai. Todėl komunistai čekistai turi dar labiau didinti budrumą, užkirsti kelią jų užmačioms. To iš mūsų reikalauja saugumo organai“. (Ten pat, L. 17).

Labai lakoniški geležinkelio karinės prokuratūros ir karinio tribinolo partinės organizacijos protokolai. Jų pagrindiniai akcentai tokie: negailestingai bausti visus „buržuazinius nacionalistus“, atsiųstus į mūsų šalį šnipus ir diversantus.

Žinant buvusios TSRS konstitucijos 24 straipsnį, skelbusį, jog TSKP (ankš-čiau – VKP (b) – vadovaujanti ir vairo-u-janti tarybinės visuomenės jėga, nesun-ku suprasti, kad būtent partija per savo struktūrinius padalinius, valstybes įstai-gas sprendė visus liaudies ūkio, mokslo ir kultūros klausimus. TSKP buvo val-dančioji partija. Ir čia pravartu priminti vieną iš demokratinio centralizmo prin-cipų: mažuma klauso daugumos. O šią daugumą sudarė atvykėliai iš buvusios TSRS teritorijos pakraščių.

Iš archyvinių dokumentų matome, jog 1949 m. sausio 1 d. vien LKP Vilniaus miesto Tarybų rajone iš 1542 VKP (b) na-rių pagal tautybę jie taip buvo pasiskirs-tę: rusų – 998, ukrainiečių – 182, baltar-usių _ 122, žydų – 166, lietuvių – 38, kitų tautybių – 36. nesikeitė iš esmės pa-dėtis ir vėlesniais metais. Antai tame pa-čiame Tarybų rajone 1950 metais rajono

parijinėje organizacijoje buvo 1725 par-tijos nariai, o pagal tautybę buvo toks vaizdas: rusų – 1111, ukrainiečių – 184, baltarusių _ 150, lenkų – 12, žydų _ 186, kitų tautybių 32 ir lietuvių 50 (LYA, f. 3399, ap. 11, b. 2, L. 28).

Tokia buvo tikrovė. 1945 metų vasario 1 dieną LKP Vilniaus miesto partinis aktyvas svarstė LKP (b) CK IV plenumo išvadas. Prane-šėjo _ LKP miesto komiteto sektoriaus Fio-dorovičiaus leksikone dominavo „lietu-viškieji _ vokiškieji ir lenkiškieji – vokiš-kieji“ nacionalistai“. Net tokiu pavadini-mu yra pranešimo skyrelis, kuriame be gai-lesčio pliekia nesiskaitydamas su žodžiais vos ne visus geležinkelininkus, likusius Lietuvos okupuotoje teritorijoje.

1945 m. rugpjūčio mėn. 23-24 dieno-mis vykęs LKP CK plenumas apsvarstė VKP (b) CK nutarimą „Apie Lietuvos LKP (b) CK trūkumus ir klaidas vadovaujant partiniam – politiniam darbui“. Praneši-me šiame plenumo skaitė VKP (b) CK na-rys M. Suslovas ypač akcentavęs, kad kla-sinis priešas niekuomet be kovos neatiduo-da ir neatiduos savo pozicijų. Ir šiandien buržuaziniai nacionalistai – kalbėjo jis, - stengiasi įsibrauti į tarybinį ūkinį aparatą ir čia dirbti kenkėjišką darbą. Tokiose są-lygose mūsų partinės organizacijos turi parodyti ypatingą budrumą ir ryžtingu-mą. Tai, žinoma, buvo aiški ir nedvipras-miška direktyva konkrečiai veiklai.

1950 m. rugpjūčio 16 d. Vakarų apy-gardos uždame partiniame susirinki-me iš 217 VKP (b) narių ir kandidatų da-lyvavo 122 nariai ir 7 kandidatai. Aptarė Vilniaus miesto LKP Tarybų rajono ko-miteto konferencijos rezultatus, siedami šį klausimą su savo praktine veikla. Dis-kusijoje dalyvavę Jakuševas, Jakutinas, Tyrlovas, Volkovas ir kiti agitavo akty-viau dalyvauti socialistiniame lenktnia-vime, kad būtų ištesėtas duotas žodis draugui Stalinui, vystyti bolševikinę kri-tiką ir savikritiką, ugdyti idėjinį dirban-čiųjų budrumą ir politinį sąmoningumą (LYA, f. 3109, ap. 5, b. 297, L. 20-22).

Šioje konferencijoje buvo šlovinamas Stalinas ir Bulganinas, daug kalbėta apie išmintingą partijos ir vyriausybę vykdomą politiką, kurios dėka sėkmingai Lietuvoje kovodama su reakcinėmis, nacionalistinė-mis jėgomis, Amerikos ir Anglijos šnipais ir diversantais, norinčiais pasmaugti revo-liucinius iškovojimus (ten pat, L. 172). Cha-rakteringa, kad šiame susirinkime dalyva-vo 189 rusų tautybės žmonės, 26 ukrainie-čiai, 34 baltarusiai, 11 žydų, 1 komis, 1 mol-davas ir nė vieno lenko bei lietuvio. Šitai-p buvo vykdomas „demokratinis“ centraliz-mas ir lenininė nacionalinė politika Lietu-voje. (Ten pat, L. 75).

1952 m. sausio 8 d. Kauno geležinke-lio stoties MGB viršininkas, majoras Bist-rovas informuoja LKP Kauno srities ko-mitetą, jo sekretorių Ozarskį apie darbo drausmės pažeidimus pačiame MGB. In-formacijoje klausama, kaip galima ko-voti su kontrrevoliucionieriais geležin-kelyje, jeigu patys MGB darbuotojai nuo-lat girtuokliauja. Apie daugelio geležin-kelio saugumiečių elgesį KGB vadovybė buvo informuota jau ne kartą, net 6 kar-tus apie tai informuota Lietuvos geležin-kelių MGB valdyba. Tačiau iki šiol nesi-imama jokių priemonių, o MGB darbuo-tojai girtuokliauja Virbalio, Kazlų rudos, Jonavos ir kitose geležinkelių stotyse (LYA, f. 3390, ap. 8, b. 30, L. 70-79).

Nuo MGB darbuotojų neatsiliko ir ge-ležinkelių milicijos darbuotojai. Toje pa-čioje byloje puikuo-jasi gana sodri infor-macija ir apie jų veiklą. Vien per 1951 metus milicijoje nustatyti 402 amoralaus elgesio faktai, iš to skaičiaus eilinių – 170, o vadovaujančių darbuotojų – 232.

Tęsinys kitame numeryje

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Žolinės) atlaidai Pivašiūnuose

2007 m. rugpjūčio 11–18 d.

Pivašiūnai – svarbiausia Kaišiadorių vyskupijos piligrimystės vieta. Švč. Mergelė Marija Nuliūdusiųjų Paguoda traukia maldininkus į Pivašiūnus, kur jie patiria Dievo malonių. Nuo senų laikų čia garsus Dievo Motinos su kūdikiu paveikslas, skleidžiantis meilę ir ramybę bei guodžiantis tikinčiųjų širdis. 1988 m. paveikslas vainikuotas popiežiaus Jono Pauliaus II dovanotomis karūnomis, jam suteiktas Nuliūdusiųjų paguodos titulas. Didžiųjų atlaidų pagrindinė diena kasmet švenčiama rugpjūčio 15 d., atlaidai šioje šventovėje trunka visą savaitę, artimiausią šiai dienai.

Plačiau internete: <http://kaisiadorys.lcn.lt/izymybes/pivasiunai/>

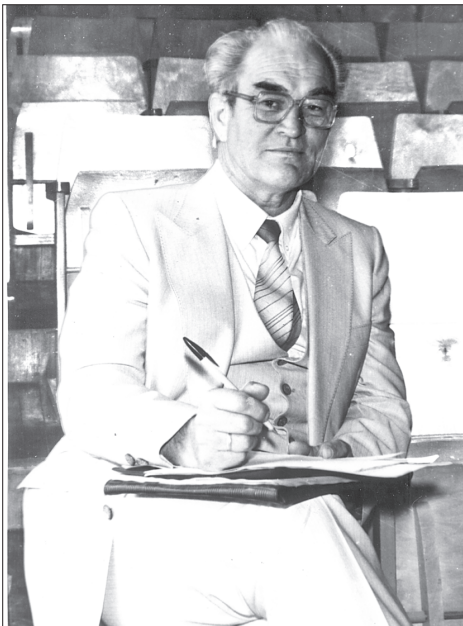
Žolinės aštuondienio atlaidų tvarka ir laikas:

- Rugpjūčio 11 d. (šeštadienis)** – 18 val. aštuondienio pradžia.
 - Rugpjūčio 12 d. (sekmadienis)** – *melsimės už parapijas*; Pivašiūnų parapijos diena; 12 val. šv. Mišiose teikiamas Sutvirtinimo sakramentas.
 - Rugpjūčio 13 d. (pirmadienis)** – *melsimės už šeimas, Šeimos centrų darbuotojus ir savanorius*; Širvintų dekanato diena (patarnauja Širvintų dekanato kunigai).
 - Rugpjūčio 14 d. (antradienis)** – *melsimės už “Caritas” darbuotojus ir ligonius*; Kaišiado-rių vyskupijos Caritas savanorių ir Kaišiadorių dekanato diena (patarnauja Kaišiadorių dekanato kunigai).
 - Rugpjūčio 15 d. (trečiadienis)** – **Ž o l i n ė**, melsimės už Lietuvos žemdirbius; pagrindinė atlaidų diena (patarnauja Alytaus ir Merkinės dekanatų kunigai). 12 val. Iškilmingos Šv. Mišios Pivašiūnų bažnyčioje šventoriuje. Giedos Kaišiadorių vyskupijos parapijų jungtinis choras. Gros Didžiosios kunigaikštienės Birutės bataliono orkestras. 12 val. Šv. Mišias tiesiogiai transliuos Lietuvos nacionalinė televizija.
 - Rugpjūčio 16 d. (ketvirtadienis)** – *melsimės už dvasininkus ir vienuolius bei melsime pašaukimų į dvasinį luomą*; Molėtų dekanato diena (patarnauja Molėtų dekanato kuni-gai).
 - Rugpjūčio 17 d. (penktadienis)** – *melsimės už tikybos mokytojus ir visus pedagogus*; Kaišia-dorių vyskupijos katechetų, tikybos mokytojų ir Elektrėnų dekanato diena (patarnauja Elek-trėnų dekanato kunigai).
 - Rugpjūčio 18 d. (šeštadienis)** – *melsimės už vaikus ir jaunimą*; Kaišiadorių vyskupijos jaunimo ir Stakliškių dekanato diena (patarnauja Stakliškių dekanato kunigai).
- Pamaldų laikas:**
Šv. Mišios – 10, 12 ir 18 val.
Švč. Sakramento adoracija, rožinis – nuo 11 iki 12 val.
Atlaidų dienomis Pivašiūnų bažnyčioje tikintieji, išpildę būtinas sąlygas, pamaldžiai daly-vaudami pamaldose, gauna visuotinius atlaidus. Atlaidams gauti lankant šią šventovę reikia:
- būti malonės stovyje arba atlikti išpažintį,
- dalyvaujant šv. Mišiose priimti šv. Komuniją,
- pasimelsti Šv. Tėvo intencija,
- sužadinti pasiryžimą vengti kiekvienos, net lengvos nuodėmės.
(plg. Paenitentiaria Apostolica, Prot. Nr. 67/07/1)

*Mons. Vincas BAUBLYS
Pivašiūnų parapijos klebonas*

Tremties prisiminimuose – Vasilijaus Šukšino vizija

Dr. Zigmundas RAMANAUSKAS, Trakai

Dr. Zigmundas RAMANAUSKAS

Žyriam rusų rašytojui, režisieriui, scenaristui, aktorui Vasilijui Šukšinui šių metų liepą sukako tik 78 metai. Bibliotekoje gausu jo parašytų apsakymų rinkinių, filmų scenarijų, romanų, bet 6-7 metus knygos nepaliečiamos. Kodėl pirmenybė skiriama detektyvams, kriminalinių įvykių aprašymams, kodėl vis mažiau žmonės domisi klasikos šedevrais? Bandoma aiškinti, kad jaunimui svetima aplinka, kurioje gyveno ir kūrė klasikai, svetimas laikotarpis – tai ne apie mus. Kažkodėl nesiekama išvelgti aukščiausio kūrinio tikslo, rašytojo gebėjimo pakilti virš kasdienybės, gebėjimo pastebėti ir meistriškai aprašyti ar pavaizduoti tai, kas amžina. Vienas iš tokių romantiškų, A. Čechovo ir M. Zoščenko tradicijų tęsėjas, kartais nesuprastas, vienišas kovotojas su aplinka buvo V. Šukšinas.

Man teko arčiau su juo susipažinti, gerai išmaniau tais laikais puoselėjamas vertybes, pažinojau jo apsakymuose aprašytus ir filmuose pavaizduotus žmones, lankėme su juo tą pačią mokyklą. Kaip tai įvyko?

Iki ištremimo į Sibirą gyvenome Šventotoje. Šventosios vardu Lietuvoje žinomos dvi upės ir Palangos miesto dalis (nuo 1970 m.) Šventosios upės žiotyse. Būtent čia, prie Baltijos krantų, prabėgo mano vaikystė, prisiminimai apie tai brangiausi ir nuoširdžiausi. 1934 metais mano tėvas – Lietu-

vos finansų departamento tarnautojas Leonas Ramanauskas – buvo paskirtas Šventosios uosto administratoriumi. Mama tvarkė namų ūkį ir prižiūrėjo vaikus, nes be manęs šeimoje augo vyresnis brolis Vytautas, o 1936 metais gimė dar vienas brolis – Julius. Deja, gimdydama mama mirė, pagrindinė darbo bei vaikų priežiūros našta teko tėvui. Jam teko vadovauti uosto ir gyvenvietės statybos darbams, įgyvendinti kopų apželdinimą. 1936 metais Šventotoje lankėsi Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. Už vadovavimą uosto ir gyvenvietės statyboms tėvas buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo IV laipsnio ordinu. 1940 metais liepą į Šventąją atvyko gausus būrys tarybinių karių. Mūsų šeimai buvo liepta išsikelti, nes okupantams tiko ir vieta, ir namas kareivinėms. O 1941 birželio 14 d. mūsų šeima buvo ištremta į Sibirą...

Apie lietuvių-tremtinių darbą ir gyvenimą Sibire parašyta daug knygų, spausdinami prisiminimai, publikuojamos fotografijos. Mažiau kalbama apie tuos žmones, kurie mus ten supo.

Nemažai buvo ten dar 1930 metais ištremtų ukrainiečių, kurie ir ten neprarado savo papročių, kalbos ir svarbiausia, kas paliko man didžiausią įspūdį, – ukrainiečių dainos. Jos melodingos, kupinos kančios ir pagarbos žmogui, kartais svajingos, kartais kupinos humoro ir padūkėliško linksnumo. Lietuvių, ukrainiečių, rusų liaudies dainos bei romansai išugdo tam tikrą vidinį kamertoną, padedantį atskirti kultūros grūdus nuo perlų.

Buvo ten ir vokiečių. Jekaterinos II laikais apsigyveno jie Volgos upės pakrantėje, o Stalinas nutarė juos ištremti toliau prie Altaus kalnų, arčiau sienos su Mongolija. Buvo mūsų gyvenvietė ir tremtinių lenkų, kalmų ir...rusų. Chemiją, matematiką, fiziką, literatūrą, muziką dėstė iš Maskvos ir Leningrado ištremti mokslininkai ir pedagogai...

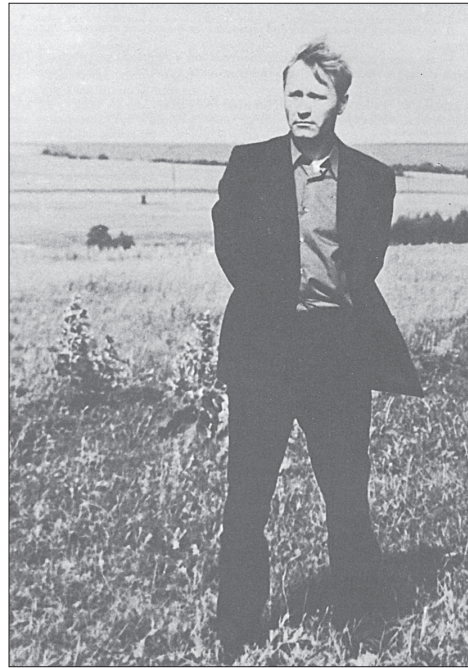
Viena iš nukentėjusiųjų šeimų buvo Vasilijaus Šukšino šeima. Jo tėvą Makarą Šukšiną ištremė neva už pasipriešinimą tarybų valdžiai. Motina Marija Sergejevna liko su Vasilijumi ir dvejais metais jaunesne dukra Natalija, ar Talenka, kaip jie ją vadino. Su ja mokiausi vienoje klasėje, dažnai lankydavausi jų namuose ir tik vėliau supratau, kodėl jų mama taip nuoširdžiai mane-tremtinį- globojo. Vasilijus – vienišas vyras šeimoje labai rūpinosi ir mama, ir seserimi. Antai jau vėliau iš Maskvos 1961 metais jis rašo: „Talenka, mieloji mano ir vienintelė. Talenka, aš myliu tavyje mūsų mamą – tu labai daug ką iš jos perėmei ir pati to nepastebi... Aš myliu tave, nes artimesnio žmogaus žemėje neturiu“. Pirmasis V. Šukšino apsakymas „Dviese vežime“ („Dvoe na telege“) pasirodė 1958 metais ir ten pagrindinė veikėja – jo sesuo Natalija Zinovjeva (pagal jos vyro pavardę).

Besimokydamas mokykloje jis visiškai nesiskyrė nuo kitų paauglių. Gal tik labai daug skaitė. Tie patys žaidimai, „žygiai“ po kolūkio laukus skinant saulėgrąžas, ieškant labiau sunokusių arbūzų, pavasarį daug laiko buvo skiriama paukščių kiaušinių paieškoms ir, suprantama, svarbiausias užsiėmimas laisvalaikiu – žūklė. Gyvenome šalia be galo sraunios, plačios ir žuvingos upės – Katunės. Srostkiuose – kaime, kur gyveno V. Šukšinas, toji prieš tai plačiai išsišakojusi upė susijungia (sras-talas) į palyginus siaurą 200-300 metrų pločio vagą. Iš čia ir kaimo pavadinimas.

Apsakyme „Gogolis ir Rajka“ Vasilijus įtaigiai aprašo mūsų paauglių, džiaugsmus ir rūpesčius. Džiaugsmas – tai galimybė skaityti. Skaityti laisvalaikiu, ypač vakarais prie žibalinės lempos to paties Gogolio knygas, klajoti mintyse su pamėgtais knygų herojais po svetimas šalis. Tais laikais Šukšinų šeimoje didelis džiaugsmas buvo Rajka – karvė, kuri, anot Marijos Sergejevnos, dėl pašarų stokos niekada ne-

duodavo daugiau kaip 3 litrus pieno. Karo ir pokario metais daugiausia trikdė mus dvi bėdos: badas ir šaltis. Abi bėdos užgriuvo, kai tik atėdavo begalinė sibirietiška žiema su savo vėtromis (buranais) ir piktais iki -40⁰ C šalčiais.

Nepaisant visų sunkumų gimtoji žemė žmogų kažkuo traukia. Jau vėliau, gyvendamas Maskvoje, Vasilijus jautė poreikį apsilankyti tėviškėje. Jis rašė: „Ir kažkokia galia vaidenasi man tėviškė, kažkokia gyvastį teikianti jėga, prie kurios būtina prisiliesti, kad igtum prarastą gyvenimo pulsą. Matyt, mūsų protė-

V. Šukšinas stepėse

vių atsineštas su savimi gyvybingumas, jų dvasinis patvarumas gyvuoja tėvų žemėje iki šiol, ir ne veltui tikimasi, kad tėviškos oras, gimtoji kalba, dainos, iš vaikystės išsaugotas švelnus motinos žodis gydo sielą“. Tikėkime, kad tėviškos oras, gimtoji kalba, daina, švelnus motinos žodis paskatins ir šių dienų lietuvių – išeivius sugrįžti iš svetimų šalių į savo tėvų žemę darbuotis ir gyventi.

Dar būdamas Srostkiuose 1954 metais V. Šukšinaas vedė taip pat mano buvusią klases draugę, savo sesers draugę – Mariją Šumską. Prieš vedybas draugavo jie ilgai, dar nuo mokyklos laikų, bet po vedybų kartu gyveno tik... tris dienas. Vasilijus išvyko laikyti egzaminų į Sąjunginį Maskvos kinematografijos institutą. Mokslas, bendrabilis, visuomeninė veikla, draugai...po 10 metų kitos vedybos su aktore Lidija Fedosejeva, dvi dukros. Pirmoji žmona Maša liko pamiršta. Suprantama, kad palikti žmoną, tuo labiau čia pat po vedybų – nederu. Bet neteiskime griežtai. Jeigu žmogus neeilinis yra savo kūrybinėje veikloje, tad ir buityje palikime jam teisę būti neeiliniam...Toku „neeiliskumu“ buityje pasižymėjo ir kiti žinomi aktoriai – V. Vysockis, A. Mironas, M. Jevdokimovas... Kas dar?

Pirmasis Baltijos kanalas neseniai rodė dokumentinį filmą „Buvusios žmonos“. Pasisakė be pykčio ir buvusi V. Šukšino žmona – Marija. Neseniai gavau jos laišką – viską supranta, pateisina, nesiskundžia, aprašo, kaip kasmet, liepos mėnesį, minimas V. Šukšino gimtadienis, kokie atvyksta aktoriai, rašytojai. Aktyviai Marija bendradarbiauja su Srostkiuose įsteigtu V. Šukšino memorialiniu muziejumi. Gavau ir aš muziejaus darbuotojų kvietimą atvykti, parašyti prisiminimus. Vis dėlto trys broliai lietuviai Ramanauskai ten mokėsi, vyresnės kartos žmonės tai dar atsimena, o gal ir jų vaikams bei anūkams bus įdomu sužinoti, kas jų krašte gyveno.

Jau būdamas 15-16 metų V. Šukšinas rašė apsakymus, bet tik ne spaudai. Vieną iš tų apsakymų jo sesuo išsiuntė į Maskvą žurnalo „Zateinik“ redakcijai. Užrašė siuntėjo adresą: Šukšinas Vas. Mak. Sutrumpino – vietoje „Makarevič“ tik „Mak“. Pasirodo, kaime ir kitas suaugęs Šukšinas gyveno, bet

tas buvo Maksimovič. Tad jam redakcijos atsakymus paštininkas ir pristatydavo. Džiaugdamasis, kad laiško popierius plonas, anas Šukšinas panaudojo jį rūkalams.

Besimokydamas kinematografijos institute pas M. Romą, Vasilijus ne tik mokėsi režisūros, bet kartu studijavo ir M. Gorkio literatūros institute. Įsidrąsino ir pateikė kelis savo apsakymus spaudai, kuriuos išspausdino net keli tais laikais stori centriniai žurnalai. Išvelgė redaktoriai talentą, rašytojo savitumą. Skaitydamas jo apsakymus žurnale „Novy mir“ stebėjau ir aš.

Gebėjo V. Šukšinas pastebėti, įsiminti ir nepaprastai paprastai aprašyti įvykį, žmogaus poelgį, problemą. Antai mūsų kaime buvo toks kino mechanikas, kuris pats rašydavo ir iškabindavo atvežto filmo afišas ir po filmo pavidinimo būtinai nurodydavo savo pavardę: „Šiandien „•valgo žygis“. Kinomechanikas – Vas. Kniazevas. Pradžia 18 val. Kaina – 5rub. “

Ir staiga tas Kniazevas su atkakliomis pastangomis sureikšminti savo asmenybę – V. Šukšino apsakyme. Seniai pažįstamas ir tik įvairesnis, sodresnis. Gebėjo Vasilijus žmogaus esmę išvelgti ir aprašyti.

Buvo ir toks Monia Kvasovas iš apsakymo „Atkaklusis“ – amžinojo variklio iš dviračio rato išradėjas. Tikrai mano fizikos mokytojas „iš Pavolgio vokiečių“ – A. Gekmanas aiškino projekto ydingumą. Ir štai aprašymas, charakteriai, originali kalba, palyginimai. Susimąstai, iš kur tas Kvasovo atkaklumas, kurį bado metais močiutė išgelbėjo, kepdama jam paplotėlius iš atsitiktinai rastų grūdų, sumaišytų su pušies žieve?

Gvildeno V. Šukšinas ir aštrias socialines problemas. Antai apsakyme „Energingi žmonės“ pagrindinis herojus aiškina savo žmonai, sumanančiai pranešti prokurui apie jos vyro prekybines kombinacijas:

„Aš tau paskaitysiu ekonomikos kursą, kad tu nebėgotum ir nejuokintum prokuroro. Ir tas prokuroras, ir visi kiti, kas rimtai domisi ekonomika, puikiai žino – visi vagia.

Dar daugiau, kažkoks procentas, berods, penkiolika procentų iš valstybės biudžeto specialiai skiriama vagystėms. Nesistebėk. Bet kuri išsivysčiusi šalis gyvuoja energingų žmonių iniciatyva. Bet kadangi mūsų lygiava, tai oficialiai man valstybė negali mokėti tris kartus didesnės algos nei paprastam kroviniui. Kuo gi tada atsilygins už mano energiją, už iniciatyvą? Visi žino, kad mūsų parduotuvėje visada visko yra, nes aš moku dirbti. O koks man už tai atpildas? Joks. Visi žino, kad aš vogsiu. Tie pinigai, kuriuos aš pavogiau, tai ir yra mano premija. Supratai? Tai man skiriama pagal nerašytą ekonomikos dėsny...“ Problema buvo aktuali tarybiniais metais. Bet ar „energingų“ žmonių nebeliko?

O kiek reikėjo tais laikais pilietinės drąsos, kad apsakyme „Stiprus muzikas“ aprašytų, kaip brigadininkas Šuryginas griovė kaimo bažnyčią: „Ten plytos geros, jas galima bus kiaulidei panaudoti, nereikės iš gamyklos vežioti“. Ir nepaisant jauno mokytojo pasipriešinimo: „Tai septynioliktas amžius, barbarai, jūs neturite teisės... žmonės, ko tylite? Stokite po sienomis...“ Bet žmonės dar nuo 1917 metų ir kolektyvizacijos laikų išgausinti tylėjo. Ir traktorininkai, kuriems buvo pažadėta po bulatę degtinės, atliko savo juodą darbą.

V. Šukšino apsakymai artimi ir suprantami ne vien tiems, kas anais laikais gyveno. Jis iki šiol yra visų mylimas, gerbiamas, jo knygos skaitomos, filmai demonstruojami. Tiesa, buvo ir tokių kritikų, kurie už jo išorinės grubokos išvaizdos ir tiesmukiško elgesio negebėjo išvelgti esmės: „Kaimo muzikas kirzo batais veržiasi į literatūrą...“, Tiesa, Vasilijus pats iš valstiečių šeimos, gerai išmanė paprasto žmogaus triūsą ir ištvermę. Žmogų mušė, varė į ko-

Nukelta į 5 p.

Уверуй, что все было не зря:
наши песни, наши сказки,
наши неимоверной тяжести победы,
наши страдания — не отдавай
всего этого за понюх табаку...

Мы умели жить.
Помни это. Будь человеком.

В. М. Шукшин

Vajasiškio parapijos šimtmetis

Petras IVANOVAS, Zarasai

Atkelta iš 1 p.

Vajasiškis - nuošalus Zarasų rajono kaimelis. Tarp Salako ir Baibių kaimų ir yra nedidelis kaimelis, jis, pasimetęs tarp miškų ir klonių, buvo tikra dvasios atgaiva kiekvienam šio krašto žmogui.

XVII a. Vajasiškis buvo palivarkas, turėjo 3 valakus žemės, priklausančios Salako raktui, kuris buvo vyskupo žinioje. Tuo metu ši vietovė dar buvo vadinama „Vajasiškio ferma“. Jos savininkas Trečiokas ir pastatė medinę koplytėlę. Kitas fermos savininkas buvo Domicijonas, pastatęs ant to paties šventoriaus nedidelę medinę bažnytėlę ir suradęs seną kunigėlį.

Nuo 1856 iki 1862 metų čia buvo ant-rasis kunigas Ciprijonas Jaroslavskis.

1962 metais į Vajasiškį atvažiavo veiklus kunigas Liudvikas Jakubauskas. Tada ir sprendėsi šios bažnyčios likimas. Rusų valdžia buvo nusprendusi ją panaikinti, tačiau kunigo dėka buvo leista bažnyčiai egzistuoti. Šio krašto žmonės nuoširdžiai rėmė klebono pastangas ir aplink senąją bažnytėlę pastatė naują medinę bažnyčią. 1963 metais ji buvo pašventinta šv. Jono Krikštytojo garbei. Vajasiškio bažnyčia įgijo parapijos teises. Tada parapijoje gyveno 2424 žmonės. Dabar joje gyvena apie 600 žmonių.

Praėjusį sekmadienį, per šv. Jono Krikštytojo titulinius atlaidus, į nuošalų, bet brangų kraštą rinkosi Vajasiškio, aplinkinių kaimų ir kaimelių žmonės paminėti gražų jubiliejų – Vajasiškio parapijos įsteigimo 100-ąsias metines. Į šią šventę suvažiavo ir po visą Lietuvą išsibarstę šio krašto žmonės. Šiuo metu Vajasiškio parapija yra unikali. Jai priklauso dalis Zarasų Degučių seniūnijos ir dalis Utenos rajono Daugailių ir Vyžuonų seniūnijų kaimų. Seniai Vajasiškis nematė tiek daug žmonių. Kiekvienas, kam brangus ir artimas šis kraštas, atvyko pagerbti parapijos, joje gyvenančių žmonių, prisiminti tų, kuriuos jau priglaudė parapijos kapinės amžinajam poilsui.

Unikali gamta į Vajasiškį traukia kiekvieną. Kunigas Gediminas Jankūnas, atvykęs klebonauti į šį kraštą, surado čia be galo gražios ir tyros sielos žmones. Energingo klebono ir tikinčiųjų dėka atjaunėjo bažnyčia, joje atlikta daug remonto darbų. Vis daugiau tikinčiųjų ateina į suremontuotą bažnyčią, atveda čia savo vaikus ir anūkus.

Neatpažįstamai pasikeitė ir bendruomenės nariai. Šie parapijos namai buvo statyti prieš septyniasdešimt metų ir dabar priklauso Panevėžio vyskupijai. Niekas netikėjo, kad šis jau seniai remonto nematęs pastatas bus prikeltas naujam gyvenimui. Klebono Gedimino Jankūno dėka buvo surburtas kaimo bendruomenė. Žmonės išrinko vadove Genovaitę Sarokiną. Bendruomenė iš vyskupijos išsinuomavo pastatą. Ir labai greitai suremontavo.

Į jubiliejinę šventę žmonės rinkosi iš ankstauro ryto. Buvusios mokyklos pastate puikavosi parapijiečių rankdarbių paroda. Įvairiaspalvės lovatiesės, sniego baltumo ornamentais papuoštos staltiesės, unikalios servetėlės, nėriniai traukte traukė lankytojų dėmesį. Ne vienas ilgėliau sustodavo prie Anelės Bartaškienės, Genės Valienės, Aldonos Dūdėnienės, Laimutės Šeduikienės, Emilijos Jurelienės ir kitų audėjų lūpų. Grožėjosi medžio drožėjų dirbiniais, tapybos darbais. Čia galima buvo susipažinti ir su Vajasiškyje gyvenusio žinomo poeto Antano Miškinio kūryba, kilusio iš šios parapijos Utenos rajono mero Alydo Katinio eilėrašiais.

Pagerbti parapijos tikinčiųjų į iškilmes atvyko ir Panevėžio vyskupijos vyskupas Jonas Kauneckas. Jis, susipažinęs su parapijiečių darbais, Vajasiškio Jono Krikštytojo bažnyčioje aukėjo šv. Mišias. Bažnytėlė negalėjo sutalpinti visų tikinčiųjų. Vyskupas Jonas Kauneckas buvo dėkingas parapijos žmonėms už tokią šventę, klebonui Gediminui Jankūnui už naujam turinį gam gyvenimui atgimusią parapiją. Jubilėjaus proga Vajasiškio Jono Krikštytojo

parapijai Jo šventenybė popiežius Benediktas XVI atsiuntė savo ypatingąjį Apaštališkąjį Palaiminimą.

O po šv. Mišių šventoriuje, prie koplytstulpio, sukurto jubilėjaus prog, vyko šventė. Šis koplytstulpis sukurta klebono Gedimino Jankūno dėka. Jis norėjo kuo išpuolingiau pažymėti parapijos šimtmetį. Klebonas telefonu paskambino gerai žinomam tautodailininkui Jonui Tvardauskui, kuriam Vajasiškis labai brangus. Nors gimęs ir augęs jis kaimyninėje Baltriškio parapijoje, bet vaikystėje su tėvais atvažiudavo čia į atlaidus, jie ir šiandien neišdilę iš tautodailininko atminties. Vyskupas Jonas Kauneckas pašventino koplytstulpį, pastatytą parapijos šimtmečio proga.

Vėliau šventė persikėlė prie bendruomenės namų. Čia skambėjo žemiečio Antano Miškinio eilės, dainos, atliekamos Baibių pagrindinės mokyklos moksleivių. Sveikinimo žodį tarė Lietuvos Respublikos Seimo narys Manfredas Žymantas. Jis džiaugėsi, kad vyksta graži šventė sielai, džiaugėsi, kad parapijos ir bendruomenės žmonės tokie vieningi ir dirba tokius gerus darbus. Jis sakė: „džiugina, kad jūs šiandien daug, džiugina ir jūsų noras būti kartu“. Linkėjo, kad šie darbai taptų kaskart vis prasmingesni ir turiningesni. Tikintiesiems sveikinimo žodžius tarė Utenos rajono meras Alvydas Katinas, Zarasų rajono meras Arnoldas Abramavičius. Jis dėkojo už gražius parapijos ir bendruomenės bendradarbiavimo vaisius. Per porą mėnesių bendruomenės pirmininkė Genovaitė Sarokina sugebėjo padaryti labai reikšmingų darbų, už tai rajono meras bendruomenės vadovei įteikė rajono savivaldybės tarybos padėkos raštą. Nuoširdžių sveikinimo žodžių šventės organizatoriams tarė svečiai iš Vyžuonų ir Daugailių seniūnijų. Džiaugėsi Vajasiškio parapijos žmonėmis ir Degučių seniūnas Jonas Šileikis. Seniūnas sakė, kad čia įvyko tikras mažas stebuklas. Šį stebuklą padarė klebono Gedimino Jankūno ištartas žodis. Per tokį trumpą laiką susibūrė bendruome-

Vajasiškio bažnyčia parapijos šimtmečio jubiliejų sutiko naujai pasipuošusi

nė, visi energingai ėmėsi bendruomenės namų remonto darbų. Dabar Vajasiškyje ir aplinka pasipuošė, ir žmonių akyse žymiai daugiau džiaugsmo ir vilties.

Bendruomenės nariai dėkojo už paramą Utenos ir Zarasų rajono merams Alvydui Katinui ir Arnoldui Abramavičiui, Degučių seniūnui Jonui Šileikiui. Jiems buvo įteiktos pirmosios bendruomenės tarybos padėkos. Gražių žodžių už paramą buvo išsakyta ŽŪB „Ateitis“ vadovui Romui Šileikiui, tautodailininkui Jonui Tvardauskui, Zarasų šauliams bei kitiems. Neliko pamirštos ir Baibių kaimo gyventojų Laimučio Žalalio auksinės rankos. Daug parapijos žmonių aukėjo bendruomenės namų įrengimui. Jiems buvo tartas nuoširdus ačiū.

Ilgai dar skambėjo eilės, dainos. Visi šildėsi prie sukurto laužo. Nuotaika buvo šventiška, pakili. Net ir trumpalaikiai lietūs nesugebėjo jos sugadinti. Linksmo šventės dalyvius smagi Suvieko kaimo kapela.

Autoriaus nuotraukos

Tremties prisiminimuose – Vasilijaus Šukšino vizija

Dr. Zigmundas RAMANAUSKAS, Trakai

Atkelta iš 4 p.

lūkius, neleisdavo vienintelei karvei šieno žiemai parūpinti, sodino į kalėjimą už laukuose surinktas rugių varpas, versdavo dirbti už darbadienes (za paločki) ... O tas žmogus vis vien gyvas, sumanus, geraširdis ir štai net amžiną variklį išradinėja, nebijo-damas visų grasinimų šeštadieniais į darbą neina – pirtį kūrėna ir tuo džiaugiasi. Pas-kutinis atvejis iš apsakymo „Alioša Beskon-vojny“. Tas Alioša, penkių vaikų tėvas, vis-sas dienas iš pieties dirbo kolūkyje, bet šešta-dieniais ir sekmadieniais „išsikinkydavo“. „Šeštadienį jis kūrėno pirtį. Viskas. Dau-giau nieko. Vanojosi kaip nenormalus, kaip garvežys – po penkias valandas vanojosi. Suprantama, pailsėdamas, parūkydamas... Bet vis vien – kokį reikėjo turėti organiz-mą? Arklišką? “

Kiekvienas aktyviai veikiantis visuome-nės narys siekia įsigyti tiek gyvenimo gėry-bių, kiek padeda jam tai padaryti jo sociali-nė padėtis. Siekiama daugiau imti ir ma-žiau duoti. Savi marškiniai arčiau kūno. Prisiminkime bent mūsų Seimo narių rū-pinimąsi savimi. Bet vienaip ar kitaip vi-suomenė siekia apriboti tokių elgesį. Jeigu tokių apribojimų nėra, tai visuomenėje plin-ta smurtas, korupcija, apgavystė, didėja ne-pasitikėjimas vienu kitais ir nuolatinis lau-kimas dar didesnio blogio. Literatūra, kar-tu su teise, religija, morale, gali būti viena iš minėtų biologinių instinktų apribojimo

priemonių. Gali, jeigu rašytojas nesivaiko pigaus populiarumo, jeigu turi ką pasakyti, jeigu neapeliuoja vien tik į intymių santykių aprašymą. Taigi V. Šukšino kūryba – roma-nai, apsakymai, filmai – kaip tik ir buvo ko-vos su blogio pasireiškimu pavyzdys, žmo-giškųjų vertybių puoselėjimo erdvė.

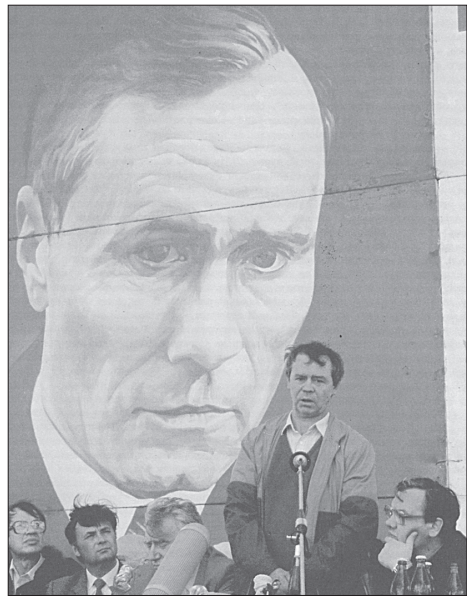
M.Šolochovas taip apibūdino V.Šukšino kūrybą : „Jis jautė, kad žmonėms reikia kažko tikro. Ir papasakojo jis apie papras-tus, kasdienius, kiekvienam artimus daly-kus ramiai ir įtikinamai. Kaip tik čia ir sly-pi V.Šukšino pakilimo ir nuoširdaus atgar-sio, kuri sukėlė jo kūrybą daugelio žmonių širdyse, šaknys. „Jis lyg pratęsė žymiausių rašytojų puoselėtas humanizmo, žmogaus, kaip nelygstamos vertybės, idėjas. Ir ne vien tik apsakymuose, bet ir filmuose „Gyvena toks vaikinąs“, „Virvių virvė veja“(Pečki – lavočki), „Putinas raudonasis“, „Jūsų sū-nus ir brolis“, „Keisti žmonės“. Jo filmuo-se nėra dabar įprasto painaus siužeto, įvy-kių kaleidoskopo, susišaudymų. Visuose filmuose sutinkame ne aktorių, o patį Šuk-šiną, be grimo, peruko, dirbtinų gestų... Gal čia ir yra jo talento paslaptis – gebėji-mas visur ir visada išlikti pačiu savimi.

Filmai, knygos, scenarijai, nuolatinis aktorinis darbas ir dar savo šeimai, duk-roms, giminėms spėjo daug dėmesio ir šir-dies šilumos skirti. Iš motinos paveldėjo gebėjimą užjausti, svetimus rūpesčius ir bė-das lyg savas priimti. O čia dar vidutiny-

bių kova su netikėtai iškilusiu talentu. Ilgai buvo draudžiama spausdinti dar 1967 me-tais parašytą romaną „Atėjau jums duoti laisvę“ ir tuo labiau režisuoti to paties pa-vadinimo filmą. O gal atitinkamo Stepa-no Razino pavyzdžio įkvėpta ir tarybinė liaudis laisvės pareikalaus. Mat pagrindi-nė romano idėja – laisvės siekimas. Ste-paną Raziną, kaip ir kiekvieną neramios prigimties žmogų, kamavo problemos : „...kodėl caras yra caras... kaipgi žmo-nės gali būti nelaisvi ir vis dėlto gyventi, juoktis, gimdyti vaikus.“

Biologinės žmogaus galimybės ribotos. „Jėgos, jėgos apleidžia mane, - rašė Vasilijus. Negalvojau, kad tai su manimi kada nors atsitiks. Baisiai liūdna. Galva kupina įvai-rių sumanymų“. Vaidindamas S.Bondarčiu-ko filme „Jie kovojo už Tėvynę“, 1947 spa-lio 2 dieną, būdamas vos 45 metų, Vasilijus Šukšinas mirė. Oficiali išvada - širdies ne-pakankamumas. Tiesa, jo žmona Lidija Fedosejeva – Šukšina rašė, kad vos prieš kelis mėnesius, gydytojų teigimu , jis buvo sveikas, kad jį...užmušė. Tokios pat nuo-monės ir duktė Marija. S.Bondarčiukas tei-gė, kad „ten“ buvo jo mirtimi suinteresuotų žmonių. Bet štai sesuo Natalija netikėjo, kad mirtis buvo prievartinė. Vienaip ar kitaip dabar tai jau istorija.

Po V. Šukšino mirties kinematografijos darbuotojai, Rašytojų sąjunga, Kultūros mi-niserija pradėjo dejuoti :ach, ach...kokio

V. Šukšino kūrybos skaitymuose dalyvauja rašytojas Valentinas Rasputinas

žmogaus netekome, praradome talentą pa-čiame jo jėgų žydėjime ir pan... Poetas Ro-bertas Roždestvenskis su būdingu jam tei-sumu rašė:

„Dabar tik žodžiai, žodžiai, fanfarų tram-tam-tam,

O kur anksčiau jūs buvot, dar esant jam gyvam?“

Tėbūnie visiems mums tai pamoka – mi-nėkime mirusius, bet nepagailėkime gerų žodžių ir gyviesiems.

GERVĖČIŲ KRAŠTO LIETUVIAI – JIE MOKĖSI LIETUVIŲ KALBOS

Valentas ŠIAUDINIS, Vilnius

Tėsinys. Pradžia Nr. 13

1928 m. sausio 27 d. Vilniaus arkivyskupas parapijai paskelbė interdikta, t.y. uždraudė bažnyčioje giedojimą, leido laikyti pamaldas, degant tik 2 žvakėms. Kleboną V. Buivį iškėlė iš Gervėčių. Vikarą Malinovskį paskyrė klebonu. Lietuviams prasi-dėjo juodos dienos, bet jie rankų nenulei-do, kovojo.

1928 m. birželio 15 d. parapiją vizitavo arkivyskupas R.Jalbžikovskis. Jis automobiliu iš Žodiškių į Gervėčius atvyko per Bagdoniškes, Rimdžiūnus. Dar tolokai nuo Rimdžiūnų arkivyskupą pasitiko apie 100 raitelių, kurie po balnais buvo pasikloję juodas „gūnias“, o patys persijuosę juodomis juostomis. Jie lydėjo arkivyskupą iki Rimdžiūnų, kur dar išvakarėse buvo pastatyti Vartai, o ryte išpuosti vainikais, gėlėmis ir... lietuviška trispalve su juodais kaspinais.

Dar iki arkivyskupo atvykimo policija nuo Vartų nuplėšė lietuvišką trispalvę ir juodus kaspinus. Arkivyskupui atvykus ir po religinio ritualo sveikinant susirinkusius, minioje „išdygo“ nedidelių juodų vėliavėlių miškas. Minia ėmė giedoti „Marija Marija“. Lietuvų vardu kalbėjo Jonas Petrikas iš Girių. Jis išsakė visas skriaudas, kurias patiria lietuviai tikintieji. Po sutikimo Rimdžiūnuose pėsčiųjų minia lydėjo arkivyskupą, važiuojantį automobiliu, iki Gervėčių, o policija saugojo kelią, kad kur nors vėl nepasirodytų lietuviška trispalvė ar juodas kaspinas.

Arkivyskupas, nuvykęs į Gervėčius, matyt, gerindamas savo reputaciją, bažnyčios šventoriuje tikinčiuosius sveikino ir lietuvių kalba. Po to uždainavo lietuvių liaudies dainą „Sėjau rūtą, sėjau mėtą“. Tikintieji pritarė. Tai buvo įspūdinga. Lietuviams pakėlė nuotaiką, tiesa, trumpam.

1932 m. klebonas kun. J.Malinovskis iš Gervėčių buvo iškeltas. Vietoj jo klebonu paskirtas kunigas Stanislovas Chodyga, lenkas, bet gerai kalbantis lietuviškai, stengėsi sutaisyti lietuvius su lenkais, buvo tolerantiškas. Vieną sekmadienį sumą laikydavo lietuviams, kitą – lenkams. Pamokslą sakė lenkams – lenkiškai, lietuviams – lietuviškai. 1934 m. Vilniaus arkivyskupas atšaukė Gervėčių parapijai interdikta.

Ketvirtajame dešimtmetyje vikaru bažnyčioje dirbo kunigas Trochimas, kuris lietuviškai nemokėjo. Klebonas St.Chodyga jau buvo garbingo amžiaus, todėl tikybą pradinėse mokyklose pavedė vikarui. Parapijos pradinėse mokyklose dauguma moksleivių buvo lietuviai, o kai kur ir visi mokiniai. Tėvai nenorėjo, kad tikybą jų vaikams dėstytų lenkiškai. Vikaro paslaugų atsisakė. Į mokyklas vykdavo pats klebonas, bet tik tada, kai būdavo geri keliai (pavasari, rudenį). Pirmajai komunijai ruošė Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos mokiniys Jonas Lukaitis.

Tačiau klebonas buvo atsargus. Kai Gervėčių Šv. Kazimiero draugijos skyrius pasi-siuvo vėliavą su lietuviškais užrašais: „Šv. Kazimierai, globok mus“ ir „Šv. Jurgi, melskis už mus“, klebonas jos nepašventino ir neįsileido į bažnyčią. 1939 m. Gervėčių parapijos lietuviai maldininkai per Sekmines, eidami į Vilniaus Kalvarijas, pasiėmė vėliavą. Šv.Mikalojaus bažnyčioje klebonas Krištapas Čibiras ją pašventino ir priėmė saugoti bažnyčioje. Į Gervėčių bažnyčią vėliava iškilmingai įnešta tik 1942 m. balandžio mėnesį, kai Gervėčiai priklausė Lietuvai.

1938 m. kovo 17d. Lenkija besąlygiškai pareikalavo, kad Lietuva tuojau su ja užmegztų diplomatinis santykius. Po to Lenkijos vyriausybė leido atidaryti kai kurias jau uždarytas lietuviškas mokyklas bei vi-suomenines kultūrinės organizacijas, dažniausiai pakeitus pavadinimą. Pvz., tų pačių metų spalio 23 d. Gervėčių bažnyčios vikaro Leonardo Pūkėno iniciatyva parapijos namuose įkurta Katalikiško jaunimo draugija (vietoj Šv. Kazimiero draugijos). Susirinkime dalyvavęs klebonas Stanislovas Chodyga pabrėžė draugijos svarbą, o

vikaras Leonardas Pūkėnas supažindino su įstatais. Į draugiją įstojo apie 70 jaunuolių. Mergaičių pirmininke išrinkta Zosė Milei-šytė, o vaikinių – Antanas Steponavičius. Abu iš Miciūnų kaimo. Tą patį vakarą buvusioje Miciūnų „Ryto“ skaitykloje įvyko pasilinksminimas. Dalyvavo abu kunigai, kurie kartu su jaunimu dainavo.²⁷ 1938 m. rudenį Gėliūnų, Knystuškių, Mockų kai-mų jaunimas prašė atidaryti uždarytas lie-tuviškas „Ryto“ skaityklas, bet veltui...²⁸

1938 m. rudenį, jau subyrėjus Lenkijai, į Gervėčius vikarauti atvyko kunigas Jonas Gylys (g. 1906 m. Šakių apskrityje. 1932 m. Marijampolėje išventintas kunigu). Jo dėka 1942 – 1943 m.m. Gervėčių krašte įkurtos lietuviškos pradinės mokyklos, o 1943m. rugsėjo 1d. Gervėčiuose atidaryta lietuviška progimnazija. Kunigas Jonas Gylys paskirtas jos direktoriumi, dėstė lietuvių kalbą. Svajojo Domeikų dvare įkurti lietuvišką žemės ūkio mokyklą.Mokykloje ir bažnyčioje ugdė lietuvius patriotus. 1946 m. spalio mėn. kunigas J.Gylys suimtas ir 10 metų kalintas Rusijoje. Į Lietuvą grįžo tik 1956 m. Šešis mėnesius gyveno Vilniuje, vėliau tapo Smalvų (Žaršų raj.) bažnyčios klebonu. Greitai mirė. Klebonas kun. Stanislovas Chodyga pokariu 6 metus taip pat kalėjo Rusijoje. Tuo laikotarpiu Gervėčių parapija kunigo neturėjo, nors oficialiai bažnyčia nebuvo uždaryta.Grįžęs vėl klebonavo Gervėčiuose. 1978 m. rugpjūčio 18 d. mirė.

Bažnyčios komitetas susirūpino, kad į Gervėčių parapiją paskirtų kunigą, mokantį ir lietuviškai.

Pirmausia net 22 moterys nuvažiavo pas Astravo rajono vykdomojo komiteto pirmi-ninko pavaduotoją. Vėliau bažnyčios komi-teto pareikšimą nuvežė Gardino srities vykdomojo komiteto įgaliotiniam religijų rei-ka-lams, paskui Minske įteikė religinių rei-ka-lų tarybos prie SSRS Ministrų Tarybos įga-liotiniam Baltarusijos Respublikai. Nepa-dėjo. 1979 m. sausio 15 d. bažnyčios komi-teto nariai nuvežė prašymą į Maskvą su 2007 parašais (atskiruose lapuose). Tyla.

Važiavo antrą kartą – tyla. Tik trečią kartą nuvykus, Maskva užtikrino, kad į Gervėčius jau yra paskirtas kunigas. Sugrįžę į namus sužinojo, kad paskirtasis kunigas nę tik ne lietuvis, bet ir nemokas lietuviškai. Kuni-go, mokančio lietuviškai, parapijiečiams teko laukti iki 1990 m., kai į Gervėčius klebonu paskirtas kun. Jeronimas Petrikas, g. 1937 m. (išventintas 1987 m.) Bet vėl bėda, nes klebonas nerado bendros kalbos su pa-rapijiečiais, apleido bažnyčią. 1997 m. rug-sėjo 12 d. buvo iškeltas į Kalesninkus (Ei-šiškių raj.) bažnyčios administratoriumi, o 2000 m. gruodžio 1 d. perkeltas³² į Reškutė-nus (Švenčionių raj.) klebonu.

1996 m. į Gervėčius atvyko kunigas Le-onas Nestiukas, g. 1955 m., 1984 m. baigęs Kauno kunigų seminariją. Tikintieji džiaugiasi naujuoju klebonu. Jis tolerantiškas ir lietuviams, ir lenkams. Lietuviškas Šv. Mišias laiko Giriuose ir Gervėčiuose, lenkiškas – Sakalaičiuose ir Gervėčiuose. Re-montuoja bažnyčią, tvarko šventorių, bažnyčios prieigas. Visi patenkinti.³³

Vyskupai Gervėčių trikampyje

1922 m. liepos 11 d. Gervėčiuose lankė-si Vilniaus vyskupas Jurgis Matulaitis. Lai-kė šv. Mišias, sakė pamokslą ir lietuviškai.

1996 m. rugpjūčio 2 d. vyskupas Pau-lius Antanas Baltakis taip pat aplankė Ger-vėčius. 11 val. laikė šv. Mišias Gervėčių bažnyčioje. Vėliau pasimeldė Girių koplyčioje. Pabuvojo Rimdžiūnuose prie statomos lietuviškos vidurinės mokyklos ir Miciūnuose – arkivyskupo Julijono Steponavičiaus gimtinėje.³⁴

1998 m. birželio 7 d. per Šv. Trejybės at-laidus Gervėčius aplankė ir laikė šv. Mišias Vilniaus arkivyskupas Audrys Juozas Bačkis ir Gardino vyskupas Aleksandras Kaškevičius.³⁵

2000 m. birželio 7 d. per Šv. Trejybės at-laidus dalyvavo ir Šv. Mišias atnašavo Pa-

saulio lietuvių ganytojas vyskupas Paulius Antanas Baltakis ir Alenksandras Kaške-vičius. Jiems talkino Tilžės klebonas de-kanas A. Eidintas. Dalyvavo dar trys kuni-gai. Vyskupas Paulius Antanas Baltakis pa-sakė nuoširdų pamokslą. Po pamaldų vys-kupas P.A.Baltakis lankėsi Pelegrindoje, bendravo su gyventojais, kurie jį vaišino švie-žiu pienu ir medumi. Aplankė mokytojos Malvinos Miškinienės Pelegrindos etnogra-finį muziejų, buvo sužavėtas.³⁶

2002 m. balandžio 24 d. Gervėčių pa-rapiją vizitavo Gardino vyskupas Aleksan-dras Kaškevičius. Gervėčių bažnyčioje lai-kė šv. Mišias, pasakė pamokslą ir lietuviš-kai. Apsilankė Rimdžiūnų lietuviškoje mo-kykloje, po to kartu su tikinčiaisiais mel-dėsi Girių koplyčioje. Grįždamas aplankė Pelegrindos etnografinį muziejų³⁷, pasimel-dė prie Pelegrindos koplytėlės.

Gervėčių dvaras

Gervėčiai pirmą kartą rašytiniuose šalti-niuose paminėti 1511 m. Tuo metu Vilniaus vyskupas Jonas, Lietuvos – Lenkijos karaliaus Aleksandro sūnus, Gervėčių dvarą užrašė Vil-niaus vyskupams kaip stalo dvarą.

Dvaras turėjo apie 1600 dešimtinių žė-mės, jam priklausė Bezdoniškės, Gaigalių, Miciūnų, Mockų kaimai ir didžioji dalis pačių Gervėčių. Dvaro centras įsikūrė prie Aluošos upės. Dvaro rūmuose buvo trys svetainės, dvarininkės kambarys, keli mie-gamieji, valgomasis, biblioteka ir kt. Dva-ro sodyboje dar buvo namas tarnautojams, klėtis, degtinės varykla, vandens malūnas (išlikęs), treji tvartai, klojimas, kalvė, rūsys – ledainė. Miestelio centre – dvi smuklės. Metinės dvaro pajamos iš činšo ir duoklės per 11.000 auksinių.

Nors iš 1795 m. Gervėčių dvare dirbu-sių baudžiauninkų sąrašo sunku (o būtų įdo-mu) spręsti apie jų tautybę, bet pažvelki-me, kaip jų pavardės buvo užrašytos: vienų lietuviškai (pagal dabartines taisykles, bet su klaidomis) – Bazis, Drema, Etminis, Sroga, Podelis, Remis, Ruzgis, Treinys... Ki-tų – lenkiškai: Janowicz, Juszko, Butwil, Glaudel, Hryniewicz, Kiszkel, Remski, Szachowski, Szaulewicz, Sys...

Iš viso dvare dirbančių vyrų baudžiau-ninkų buvo iš:

Bezdoniškės k. – 5,
Gaigalių k. – 10,
Gervėčių mstl. – 15,
Miciūnų k. – 24,
Mockų k. – 24,⁴⁰
Iš viso: 78

Dvarą išnuomodavo. Dirbamą žemę daž-niausiai išnuomodavo atskirai nuo kitų nuo-mojamų objektų. Pvz., 1787 – 1789 m. dva-rą nuomojo Tadas Domeika, 1790 – 1792 m. – ?, 1793 – 1797 m. – Ašmenos pavieta rotmistras Jonas Bukantas. 1796m. ba-landžio 25 d. smukles, malūną, milo vėlyk-lą už 3200 lenkiškų zlotų vieneriems me-tams išsinuomojo Simonas Mileiša^{41 ir 42}

Paskutinis dvaro valdytojas (valdęs 1762 – 1794 m.) buvo Vilniaus vyskupas, kunigaikštis Ignas Jokūbas Masalskis. Po jo mirties 1794 m. birželio 28 d. iki dvaro

Lentelė Nr. 1

Kaimai	Dumai				Gyventojai						
	Baudžiauninkų	Daržininkų	Amatininkų	Iš viso	Baudžiauninkų	Daržininkų	Amatininkų	Bajonų (slektu)	Žydų	Čigonų	Iš viso
Bezdoniškės	4	-	-	4	23	-	-	-	-	-	23
Gaigaliai	16	3	-	19	109	13	8	-	6	-	136
Gervėčių mstl.	29	8	1	38	139	37	3	-	18	-	197
Miciūnai	32	6	2	40	188	24	14	-	-	6	232
Mockos	32	1	-	33	199	3	8	10	6	-	226
Dvaras	1	-	-	1	2	-	-	-	-	-	2
Iš viso	114	18	3	135	660	77	33	10	30	6	816 ⁴⁴

Vyskupas Jurgis Matulaitis

konfiskavimo 1797 m. – vyskupijos kuri-jos stalo turtų administratorius kanaunin-kas J. Kraševskis.

Po trečiojo Lietuvos – Lenkijos padali-jimo Rusijos valdžia Gervėčių dvarą kon-fiskavo ir 1797 m. padovanojo grafiui M. Choiselui – Gauffier – Rusijos ambasado-riui Turkijoje. Pastarasis 1798m. spalio 11d. dvarą pardavė Vilniaus apskrities pakama-riui Motiejui Domeikai (1765 – 1834).⁴³

Gervėčių dvaras priklausė šiems Domeikoms:

1798 – 1834 m. Motiejui,
1834 – 1883 m. Kazimierui Pranciškui,
1883 – 1935 m. Vaclovui Melchiorui,
1935 – 1939 m. žmonai Marijai, kuri

dvare gyveno iki mirties, 1944 m. vasario 20 d., nors dvaras buvo konfiskuotas dar 1939 m. rudenį.

Nacionalizuotuose dvaro rūmuose nuo 1944 m. spalio 1d. iki 1963 m. sausio 1 d. buvo mokykla. Mokyklai persikėlus į nau-jai pastatytą tipinį pastatą, dvaro rūmuose įkurta ligoninė, kuri 1991 m. persikėlė į naujas patalpas.

Nuo 1991 m. dvaro rūmai liko tušti, ne-prižiūrimi. „Nepastebimai“ nyko ir sunyko. Dabar belikę tik pamatai. Jau nupjauti pas-kutiniai Vaclovo Domeikos puoselėto par-ko medžiai. Rūmų vietoje statomas indivi-dualus namelis. Dar stovi klojimas, matosi ūkinių pastatų liekanos. Buvusiame dvaro kieme įsikūrusios individualios sodybos.

Gyventojai

Gervėčių krašte nuo senų senovės dau-gelyje kaimų gyveno lietuviai. Panagrinė-kime tų kaimų gyventojų skaičiaus kitimą.

1795 m. Gervėčių dvarui priklausančiuo-se kaimuose gyveno (išskyrus dvarininkus): 1905 m. dvare gyveno 22, o 1938 m.⁴⁶ – 69 gyventojai. Kiek buvo lietuvių – neaišku. Tuo tarpu Gervėčių miestelyje 1938 m. buvo 68 ūkiai. Gyveno 373 gyventojai. 1970m. Ger-vėčiuose gyveno 377 gyventojai, buvo 132 so-dybos. 1985 m. gyveno 479 gyventojai. Jų tarpe 128 lietuviai (27%) . 1996m. gyveno 586 gyventojai. Jų tarpe 195 lietuviai (33%) . (žr. lentelė Nr. 1)

Tėsinys kitame numeryje

1941 BIRŽELIO SUKILIMO APIMTIS BEI CHRONOLOGIJA

Prof. Aleksandras VITKUS, Kaunas

Tęsinys. Pradžią Nr. 13

Kauno miesto ir apskrities komendantas įsakymas Nr. 2 turėjo tikslą grupuoti tam tikra tvarka partizanų būrius, kurie spontaniškai kūrėsi sukilimo valandomis. Tuo tikslu partizanams buvo išduodami pažymėjimai su atitinkamais įrašais vokiečių kalba; įsakymas Nr.6 – Kauno komendantas griežtai įspėjo dėl atsakomybės už kriminalinius nusikaltimus (Ani1,198-199). Visi šie įsakymai lietė Kauną bei jo apskritį, o provinciją šie įsakymai pasiekė daug vėliau, nes ten dar vyko partizanų kovos su besitraukiančiais raudonarmiečiais..

Galima sakyti, kad 1941 m. birželio 24-os dienos rytą (8 val.) prasidėjo **vokiečių okupacija**, nes vokiečiai įžengė į Lietuvos sostinę Vilnių (17 val.į Kauną įžengė tik vokiečių kariuomenės penki žvalgai – Ga,59). Ši okupacija tęsėsi iki 1945 m. sausio 30 d. o galutinai iš Kuršių Neringos vokiečius išstūmė Raudonoji armija tik 1945 02 04 13 val. (Kar,102).

Vokiečiams okupavus Lietuvą, pradėtos kurti vokiečių organizacinės struktūros Lietuvoje. Tačiau nežiūrint to, Lietuvoje dar

vyko vokiečių kovos su Raudonąja armija, intensyvios partizanų kovos su vietos komunistais ir komjaunuoliais (3 lentelė).

Birželio 25 d. – ketvirtoji sukilimo diena (trečiadienis).

Vokiečių kariuomenė įžygiavo į lietuvių išlaisvintą Kauno miestą be jokio trukdymo ir pasipriešinimo, t.y. „friedensmæssig“, jų pačių žodžiais tariant t.y. taikos maršu. Vėliau už šį „žygdarbį“ vokiečių armijos vadas Vilhelmas Kuchleris buvo apdovanotas aukščiausiu ordinu – Riterio kryžiumi (MŽL02,17; Raš,II,293; MLII,247). Tačiau, tuo pat metu Lietuvos apskrityse dar vyko kovos tarp partizanų ir raudonarmiečių. Tai suprantama, nes raudonarmiečių ryšiai su karo vadovybė blogai veikė ir nebuvo įmanoma karo daliniams orientuotis kas čia vyksta – ar tik kova „su vietos banditais“ ar tikrai vyksta karas su vokiečių kariais. Vietos komjaunuolių bei komunistų prašymu karinių dalinių vadovai siūsdavo savo karius į karščiausius taškus – į miestelius, kur jau būdavo užėmė partizanai, o vokiečiai dar būdavo nepasirodė (4 lentelė).

3 lentelė. 1941 birželio 24 d. sukilimo chronologija

Data	Apskritis	Valsčius	Įvykis
Birželio 24 d. Antradienis	Mažeikių	Akmenės valsčius	Suimtas ir sušaudytas ūkininkas (partizanas) iš Gailaičių kaimo (Bran01,112)
		Lūšės	Lūšės partizanų būrys apšaudė karišką traukinį ir paėmė į nelaisvę apie 60 sprunkančius raudonarmiečius (Bran01,119)
		Viekšniuose	Komunistai apgaule pasikvietę du Pievėnų būrio partizanus ir juos žiauriai nužudė (Bran01,120)
		Sediškiai	Sediškių lietuvių žudynės (Bran01,121)
	Ukmergė	Ukmergė	Vokiečiai bombarduoja Ukmergę (Bran01,154)
		Utena	Utenos partizanų grupė užėmė Uteną ir visą dieną ja valdė: išleido įsakymus, draudžiančius naktį vaikščioti, temdyti šviesas, nesibūriuoti (Bran01,157). Paleisti visi iš kalėjimo ir NKVD daboklių suimtieji – daugiausia tai buvo Daugailių partizanai, pradėję per anksti veikti (Bran01,157)
	Zarasų	Debeikiuose	Iš Anykščių atvykę raudonarmiečiai nužudė 3 lietuvius (ML,II,99)
		Dusetoje, Antalieptėje,	Partizanai išvaikė vietos administraciją (Bran01,177)
	Seinų	Antazavėje	Suorganizuota pagalbinė policija (Bran01,240)
		Lazdijuose	Įvyko pirmas susirėmimas su raudonarmiečiais. Milicija jau buvo išvykusi. Valsčiaus valdyboje buvo iškelta trispalvė vėliava. (Bran01,299)

	Vilniaus miestas		Suorganizuota Vilniaus srities vidaus reikalų valdyba Magdalenos g. N 2 (buv. NKVD). Tuo pat laiku buvo organizuojama Vilniaus saugumo ir kriminalinė policija šv. Jono g. N3. Greta formavosi Vilniaus apskrities savivaldybė ir Vilniaus miesto ir apskrities viršininko įstaiga, kurios viršininku paskirtas Br. Draugelis, politkalinys (Bran01,193)
	Kauno	Raudondvaris	Partizanų būrys stojo į kovą su raudonarmiečiais (Bran01,87)
		Jonava	Kairiajame Neries krante matosi didelės sovietų pajėgos grįžtančios Kauno kryptim (Bran01,89)

06 24 rytas	Vilnius		Į Vilnių įžengė pirmieji vokiečių motorizuotieji daliniai. Svarbesnėse vietose plevėsavo lietuviškos vėliavos (Bran01,90)
	Utenos	Utena	Utenos vadovybė ir raudonarmiečiai apleido Uteną (Bran01,322)
	Plungės	Plungė	Į miestą įsiveržė vokiečių karinė žvalgyba (Bran01,308)
11 val.	Zarasų	Dusetose	Partizanai užima jau tuščią (be raudonarmiečių) Dusetų miestelį. Miestelyje iškeliamos tautinės vėliavos (Bran01, 182)
12 val.	Panevėžio	Pušalotas	Pušaloviečiai turėjo pirmąją kovos krikštą. Iš Panevėžio į Pušalotą atvyksta traukinys su 20 milicininkų ir komjaunuolių (Bran01,131). Partizanams pavyksta nuversti traukinį. Pasirodė 3 vokiečių tankai (Bran01,94)
	Kėdainių	Surviliškės	Mieste iš bažnyčios bokšto pradėta šaudyti minosvaidžiu. Tai sėjo tarp bolševikų paniką ir iš kalėjimo buvusieji politiniai kaliniai (apie 20 žmonių) pabėgo (spėta nušauti 3 vyrus) (Bran01,177)
	Zarasų	Zarasai	Partizanų būrys užėmė bažnyčią, įstaigas ir įsteigė savo štabą Antalieptėje (Bran01,179)
16 val.	Vilnius		Vilniuje, Gedimino pilies bokšte iškelta trispalvė. Bolševikai po kurio laiko įstengė ją nuplėšti (Bran01,91)
17 val.	Zarasų	Mikalojųnų km.	Ties kaimu buvo apšaudyti besitraukiantieji raudonarmiečiai (Bran01,179)
	Zarasų	Dusetai	Į Dusetas atvyksta raudonarmiečiai, bet partizanų apšaudyti, pasitraukia (Bran01,182)
19 val.	Vilnius		Trispalvė iškelta virš Vilniaus universiteto (Bran01,91)

06 24 vakaras	Panevėžio	Pušalotas	Antrą kartą atvykęs rusų šarvuotis privertė partizanus atsitraukti (Bran01,131)
	Ukmergės	Veprių miške	Įvyko partizanų pasitarimas (Bran01,155)
	Utenos	Utena	Į Uteną atvyko du sunkvežimiai NKVD, ginkluoti kulkosvaidžiais ir automatiniais šautuvais. Įvyko mūšis tarp partizanų ir NKVD. Tęsėsi apie 1 valandą laiko. Partizanai apleido miestą (Bran01,157)
		Alantoje	Iškelta tautinė vėliava miestelio aikštėje prie kooperatyvo (Bran01,159)
	Zarasų	Zarasai	Raudonarmiečiai iš Zarasų išsikraustė (Bran01,177)
Naktį	Mažeikių	Viekšniuose	Už tautinės vėliavos iškelimą, buvo pakartas partizanas Kazys Dargis (Bran0101,126)

Data	Apskritis	Valsčius	Įvykis
24/25 naktį	Panevėžio		Iš Anykščių išvežami pinigai iš banko į Panevėžį

Birželio 26 d. – (ketvirtadienis).

Oficiali sukilėlių nuginklavimo pradžia. Vokiečių sausumos kariuomenės vadas feldmaršalas Brauchičas nurodo, kad naujoji lietuvių vyriausybė nepripažįstama ir jos kariniai daliniai turi būti geruoju nuginkluojami (Je; Ani1,171). Gautas vokiečių karo vadovybės nurodymas paleisti sukilėlių būrius, o ginklus atiduoti komendantūrai (VOL,38).

Kaune 20 val. įvyko pirmųjų sukilėlių (partizanų) laidotuvės (E,609,611)

Birželio 27 d. - (penktadienis).

Birželio 27 d. vokiečių 41-asis korpusas užėmė Rokiškį (OLI,163) bei Panevėžį (Gra,77; Ani1,160). Lietuvos Laikinoji vyriausybė posėdyje, išklausiusi pranešimus apie Lietuvos būklę, nutarė: „Partizanų veiklą stiprinti, bet iš partizanų kiek galima greičiau išskirti nepageidaujamą elementą, kurie pripuolamai yra prisiplakę. Kaune eiti prie policijos, o partizanų veiklą plėsti provincijoje, kur dar yra likusių bolševikų, komunistų ir žydų gaujų“ (6 lentelė; E,115).

Tęsinys kitame numeryje

Šiaulių vyskupija paminėjo 10-metį

Angelė PABRICAITĖ, Vilnius

Liepos mėnesį Šiaulių apskrities gyventojai ir svečiai paminėjo Šiaulių vyskupijos dešimtmetį. Kiekvienoje parapijoje buvo aukojamos šiam jubiliejui skirtos padėkos Šv. Mišios. Per 10 metų Šiaulių vyskupijos gyvenimas buvo kupinas įvykių, darbų. Apie šį laikotarpį išleistas leidinys ir sukurtas filmas apėjo visus vyskupijos dekanatus ir daugelį parapijų.

Jungtinės iškilmės - padėkos Šv. Mišios,

skirtos Šiaulių vyskupijos 10-ties metų jubiliejui, - vyko Šiaulių šv. apaštalo Petro ir Pauliaus katedroje. Jose dalyvavo apaštalinis nuncijus arkivyskupas dr. Peter Stephan Zurbruggen, Lietuvos vyskupai, pamokslą sakė Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius SJ. Po to maldininkai dalyvavo „Saulės“ kino centre misterijoje „Šaukiuosi Tavo vardo, Viešpatie“.

Lietuvos vyskupai ir nuncijus po šv. Mišių su maldininkų procesija eina miesto aikšte

Šiaulių vyskupijos istorija

Šiaulių vyskupija buvo įkurta 1997 metų gegužės 28 dieną popiežiaus Jono Pauliaus II, siekiant pagerinti tikinčiųjų susisiekimą su savo vyskupu. Šiaulių vyskupija apima visą dabartinę Šiaulių apskritį, išskyrus Akmenės rajoną, priklausančią Telšių vyskupijai. Vyskupija sudaryta iš dalies Telšių vyskupijos, dalies Panevėžio vyskupijos ir iš Kauno arkivyskupijos šiaurinės dalies.

Pirmuoju Šiaulių vyskupu paskirtas tuometinis Kauno tarpdiecezinis kunigų seminarijos rektorius kunigas Eugenijus Bartulis, konsekruotas vyskupu Kauno arkikatedroje bazilikoje 1997 metų birželio 29 dieną, o liepos 13 dieną iškilmingai įžengęs į Šiaulių šv. apaštalo Petro ir Pauliaus katedrą. Pastaruoju metu Šiaulių vyskupijoje gyvena apie 266 tūkst. krikštytų katalikų, kuriuos aptarnauja Joniškio, Pakruojo, Radviliškio, Kelmės, Šiaulių vyskupijos dekanatų 67 parapijose 50 kunigų. Šiaulių vyskupija garsi katališkomis tradicijomis. Čia bernardinų vienuolyno ansamblis Tytuvėnuose, statytas XVII šimtmeityje; Kražių žemė, kurioje nuo XIII a. buvo žymiausias Žemaitijos švietimo ir religinio gyvenimo centras. Prie visame pasaulyje išgarsėjusio Kryžių kalno pastatytas Šv. Pranciškaus Mažesnių Brolių Ordino Lietuvos šv. Kazimiero provincijos Kryžių kalno vienuolynas. Vyskupijoje įsikūrę tėvai jėzuitai ir benediktinai Palendrių šv. Benedikto (OSB) vienuolyne, taip pat moterų kongregacijos: Švč. Mergelės Marijos seserų kongregacija, Eucharistinio Jėzaus seserų kongregacija, Švč. Jėzaus Širdies Tarnaičių seserų kongregacija, Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos Seserų Tarnaičių kongregacija, Skaisčiausios Mergelės Marijos Širdies dukterų kongregacija.

Šiaulių vyskupijoje veikia *Caritas*, Katechetikos, Jaunimo ir Šeimos centrai, taip pat ateitininkai, samariečių bendrija, skautai, blaivystės sąjūdis ir Kolpingo draugija. Vyskupijoje tikybą mokyklose dėsto 176 katechetai, Šiauliuose veikia dvi katalikiškosios mokyklos ir vienas katalikiškas vaikų darželis – mokyklėlė.

Šiaulių vyskupijoje įvairiuose pastora-cijos baruose veikia *Caritas* ir Šv. Jurgio parapijos vaikų dienos, Jaunimo, Katechetikos, Šeimos ir Katalikų evangelizacijos centrai, taip pat aktyvios yra Lietuvos skautijos Šiaulių tunto, Ateitininkų organizacijos ir Lietuvos Samariečių bendrijos, Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio Šiaulių skyriai.

Per 10 metų Šiaulių vyskupijoje pastoracinė veikla išsiplėtė, ypač išsiskyrė jaunimo aktyvumas. Vyksta Kryžių kalno at-laidų jaunimo maldos liepos mėn. vakarai; organizuojami tobulinimosi seminarai parapijų pastoraciniais bendradarbiams, pagal Liturginių metų (skirtą Kalėdų ir Velykų prasmei apmąstymui bei jų šventimui pasirengimui) ir Vasaros stovyklų vadovų programas; konsultuojami jaunimo vadovai; plėtojami partnerystės ryšiai su kitų Lietuvos bei užsienio vyskupijų sielovados skyriais ir dalyvaujama bendruose renginiuose, pavyzdžiui Lietuvos ir Pasaulio Jaunimo Dienose, eitynėse į Šiluvos atlaidus.

Dešimt metų, kaip sako Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, tai tik mažo vaiko amžius. Dar Šiaulių vyskupijos laukia aktyvūs veiklos periodai, su Dievo vedimu ir palaima bus dar daug gero nuveikta.

Grafas Joseph Tyszkewicz tikisi atgauti Užutrakio dvarą...

Rajono savivaldybės administracijos vadovai savivaldybėje priėmė grafą Joseph Tyszkewicz. (Iš kairės) Irena Narkevič, Edmundas Malūkas, grafas Joseph Tyszkewicz, advokato padėjėjas Giedrius Skrinskis, Leonardas Karnila ir Palangos advokatų kontoros savininkas advokatas Feliksas Užpelkis. 2006 m. spalio 14d.

Atkelta iš 1 p.

rodytų Užutrakio dvaro pastatų jam tenkančią dalį, jų natūra negražinant, išmokant pretendentui piniginę kompensaciją vertybiniais popieriais (akcijomis).

Kaip „Trakų žemės“ redakciją informavo pretendo to įgaliotas atstovas advokatas Feliksas Užpelkis, J. Tyszkewicz nesutinka su tokiu sprendimu ir skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą. Skunde neginčijamas paskaičiuotos kompensacijos dydis, tačiau pretendentas yra įsitikinęs, kad pastatų ar jų dalies negražinimas natūra pažeidžia Piliečių nuosavybės teisių atkūrimo įstatymą, LR Konstitucijos ginamus nuosavybės gynimo principus. Įstatymo nuostatos aiškiai nustato, kad tik gyvenamosios paskirties pastatai, pertvarkyti į negyvenamas patalpas ir *naudojami švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, mokslo reikmėms bei globos namams gali būti negražinami buvusiems savininkams natūra ir valstybės iš-*

perkami, lygiaverčiai atlyginant kitais įstatymo nustatytais būdais.

Grafas J. Tyszkewicz ne kartą buvo Užutrakio ir pats matė, kad dauguma pastatų yra apleisti, daug metų netvarkomi ir jokioms reikmėms nenaudojami, o pagrindinis rūmų pastatas tik iš išorės kosmetiškai aptvarkytas ir taip pat šiai dienai nepritaikytas ir nenaudojamas jokiai veiklai. Pastatų panaudojimas kokioms nors kultūros reikmėms nėra įtvirtintas ir galiojančiuose teisės aktuose, todėl jie ne tik faktiškai, bet ir juridškai nėra naudojami tam, kas leistų šį turtą priskirti valstybės išperkamo turto kategorijai.

Apie tolesnę Užutrakio dvaro sodybos nuosavybės teisių atkūrimo istoriją teisė-tiems šeiminiškams plačiau skaitytojams papasakosime vėlesniuose straipsniuose.

TŽ.inform.

Danos BUINICKAITĖS nuotr.

ROMANO KONKURSAS

„Draugo“ dienraštis skelbia romano konkursą.

KONKURSO SĄLYGOS:

konkursui siunčiami tik tie romano rankraščiai, kurie dar nebuvo skelbti, spausdinti. Rankraščiai, ne ilgesni kaip 300 psl., turi būti parašyti mašinėle ar kompiuteriu lietuviškai. Romaną pasirašyti slaptyvardžiu. Atskirame voke parašyti pavardę, vardą, telefoną. Voką užklijuoti ir ant jo parašyti slaptyvardį, kartu su rankraščiu atsiųsti šiuo adresu:

„Draugas“ (Romano konkursui),

4545 W. 63rd Street,
Chicago, IL 60629 USA

Rankraščiai nebus gražinami. Todėl prašoma pasilikti kopiją.

Rankraščiai turi pasiekti „Draugą“ iki 2008 m. balandžio 30 d.

„Draugas“ pasilieka teisę atsiųstą romaną ar jo dalį spausdinti dienraštyje.

Romano tema: laisva, neapibrėžta.

Premijos dydis: 2,000. dolerių.

Mecenatai: Jim ir Gražina Lautaud.

Voruta

Visos prekių ženklų teisės saugomos

Prenumeratos indeksas 0135

Redakcinė kolegija:

Tomas Baranauskas, dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, dr. Viktoras Jencius, dr. Napaleonas Kitkauskas, prof. dr. Arnoldas Piročkinas, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, adv. Vytautas Zabiela, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė

Rėmėjai:

Ieva Jankutė, Lietuva
Tadas Stomma, JAV
Tautos fondas, JAV

Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas

© „Voruta“ 2007. Visa medžiaga (rašiniai) pateikta laikraštyje „Voruta“ yra II – Juozo Vercinkevičiaus leidyklos „Voruta“ (įmonės kodas LT281160790) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.

© „Voruta“, 2007. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. aštuonioliktą leidimo metai. Laikraštis išeina kas antrą šeštadienį. Apimtis – 2 sp. l. Rinko ir maketavo „Vorutos“ leidykla. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66, (8 605) 19 302 Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, el. p. redaktorius@voruta.lt Spausdino AB „Spauda“, Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius. Tiražas 1000 egz.

Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66 El. paštas: redaktorius@voruta.lt Interneto svetainė: <http://www.voruta.lt>

Redakcija: Aleksandras Adamkavičius, Martynas Buivys, Vilma Kisielytė, Janina Liachovičienė, Albina Trečiokienė, Asta Kurekaitė, Juozas Vercinkevičius